

ПОЛИТИКИН ЗАБАВНИК

20
ДИНАРА
1952

Година XXII — Број 431
Субота, 2 април 1960 год.

ИЗЛАЗИ СУБОТОМ

ФЛАШ ГОРДОН

НЕ ЗНАМ ЗАШТО У
2554 ЈОШ УПО-
ТРЕБАВАЈУ ОВЕ
ПУЦАЈКЕ... ДА МО-
РАМ ДА ЈЕ СЕ ДО-
МОГНЕМ!

ПРОВЕРАВАО
САМ ДА ЛИ ЈЕ
СЕ МОКООВИ
„ЛОУБИМЦИ“ ПО-
БРИНУТИ О ТЕ-
БИ ТАМО НА
ОСТРВЦУ!

ОВАЈ ЛУДАК МО-
РА ДАТИ ЈЕ ПО-
МОГАО! ПРВО КУ-
ЊЕГА... ДА УБИ-
ЈЕМ, А ОНДА КУ...

КАД
СЕ
ФЛАШ
БАЦИО...

ЗНАО САМ ШТА
ЈЕШ ПОКУШАТИ
ЈОШ ПРЕ НО ШТО
СИ ПОЛЕТЕО!

САМО БУ-
ДАЛЕ ПО-
КУШАВА-
ЈУ ДА БУДУ
ХЕРОЗИ!

РЕЦИ ЗБОГОМ ДЕ-
ВОЈЦИ ПРЕ НЕГО ШТО...

КРРЦ

СИЗБИО САМ
МУ РЕВОЛ-
ВЕР!

ОХ... ФЛАШЕ... КА-
КВА СРЕЋА ДА
ЈО НИСТЕ ВИ...

ЈЕДАН
ОД МОКО-
ОВИХ АВИ-
ОНА!

Ф-80! ЛЕТЕЋА СТАРИ-
НА! ПИЛОТ ЛЕТИ НА НАС!
И ТО НЕ ЧИНИ ДА БИ
ВИДЕО НАШЕ ЛЕПЕ ОЧИ!

НЕ ЗНАМ ОТКУД МЛАЗНИ
АВИОН У ДОБА РАКЕТА, ДА
ОН УБИЈА ИСТО ТАКО КАО
ЗРАЧНЕ ЕКСПЛОЗИЈЕ!

НАСТАВИКЕ СЕ

У ОВОМ БРОЈУ:

- ЖИВОТ У ВОЈНОЈ КРАЈИНИ
- У ПАКЛУ
- СПОРТ — МЕДИЦИНА

СТРИПОВИ:

Бајка о цару Салтану,
Паја, Мики, Бим и Бум,
Флаш Гордон, Тома-
хаук, Трећи на планици

На Тибету, где становници на оскудном земљишту гаје једну врсту жита коју називају „на“, каша је такође главна храна. Кад се увече чланови породице окупе у свом шатору, домаћица на малом огњишту слепањеном од иловаче припрема чај. Нама овај напитак вероватно не би пријао јер се у шоље с веома тамним чајем, по коме пливају груби, набубрели листићи, додаје још млеко од јака, мало, узето међу прстима — соде, и на крају масло справљено од млека јака. Кад укућани испију половину — а напиток се пије полако и са уживањем — пружају своје посуде домаћици и тада долази „круна“ вечере: припремање „цанпаса“.

Још рано изјутра домаћица је испржила на ватри дневну порцију семена „наа“ и иситнила га у ручном млину. Од тог брашна сваки укућанин добије у своју, до пола испијену шољу чаја по једну пу-

пече заједно с разним додацима и зачинама.

Индијанска племена са Антилских Острва живе од једне веома отровне биљке. Још у прадавна времена Индијанци су међу безбројним растинем тропских дивљина открили биљку манихот, неку врсту млечике која као и остале биљке из овог рода садржи као жуч горака млечни сок. Примамљива је била могућност да се кртоласто корење ове биљке, слично кртолама цвећа далије, употреби као храна јер је велико и тешко чак и до шест килограма, а усто се лако скупља и брзо поново расте. Али, најпре је морао бити нађен начин да се отров из њега отстрани. Наиме, ако се свеже кртоле ставе у воду и кувају ствара се једињење које садржи отровну цијановодоничну киселину. Ко зна колико је људи настрадало пре него што је била пронађена нека врста каце исплетене од прућа у

НАЈСКУПЉА ОЛИМПИЈАДА

Зимска олимпијада у Скво Валију је завршена, а рачуни кажу да је она досад била најскупља. На клизачком стадиону, за изградњу 18.500 места и крџа на принципу висећег моста без стубова, утрошено је 1.200 тона челика, а трошкови су износили 15 милиона марака. Уређаји за прављење леда на стадиону били би довољни за 5.000 кућних фрижидера. Све у свему, олимпијске игре у Скво Валију су стајале 20 милиона долара.

КАМИЛА СА ЧЕТИРИ ГРБЕ

Град Ходеид са пристаништем на Црвеном Мору на југозападном делу Арабског Полуострва, познат је по извозу кафе а од пре извесног времена и по томе што има једну камилу са четири грбе. Стара арапска легенда каже да се такво чудо рађа једном у 400 година. Срећни власник продао је камилу и добио за њу 10.000.000 динара. Цена потврђује колико је тачна стара легенда.

ЊИХОВ

хлеб насушни...

Само једна трећина свих људи на свету имају прави хлеб на својим трпезама. Више од половине човечанства припада такзваним „једачима каше“, јер је њихова основна храна, њихов хлеб, уствари каша, кувано семење или куване кртоле.

Каша је, уосталом, старија од хлеба. Номади који су се са својим животињама селили с места на место тражећи бољу испашу и успут скупљали семење разних дивљих трава, јели су, као данас ми хлеб, зрнелве скувано или испечено на огњишту и претворено у прах који се мешао с водом. Касније, кад су се стално настанили на једном месту и почели да обрађују земљу, људи су и даље јели кашу. Тај обичај задржао се до данас готово код свих изразито земљорадничких народа, бар што се тиче јутарњег оброка. Тако Шкотланђани имају свој чувени „пориц“ — овсену кашу, а Тиролци свој „таген“.

У Горњој Италији, на пример, радни дан у сеоским ку-

ћама почиње припремањем кукурузне каше која се, још топла, изручи на велику даску, а онда дебелим канапом подели на „порције“. Ова „палента“, — како Италијани зову своју златножуту кукурузну кашу — једе се с топлим или хладним млеком, с кафом, с вином или месом, уместо хлеба.

У Румунији сличну кашу од кукурузног брашна називају „мамаљига“ и она у потпуности замењује хлеб. Хладну мамаљигу сељаци носе кад пођу на њиву и једу је уз сланину или овчији сир.

У аустријском делу Швајцарске кашу од кукурузног брашна, која се углавном једе ујутру и увече, називају „турци“, јер је кукуруз у ове крајеве дошао преко Турске.

ну шаку, а одозго још мало сувог посног сира сличног урди. Умешности сваког појединог члана породице препушта се тада да од чаја, брашна и сира начини кобасицу која се једе у малим залагајима.

Меланезани и други становници тропских области ваде свој „хлеб насушни“ из стабла једне палме која расте на обалама прашумских река. Пре него што палма развије своје листове, домороци је обарају јер је тада њено дебло стабло пуно чврсте, беле и слатке сржи коју они зову „сагу“. Срж се пере у великим кацама и затим сеје кроз сита исплетена од гранчица. Добијено брашно меша се с водом па се кува или се тесто

којој се кртоле издробе, а затим из њих исцеди отровни сок.

„Морски гусар њеног величанства“, како су својевремено називали Франсиса Дрејка, приредио је 4 априла 1581 године велику гозбу на којој је послужено специјално јело означено на јеловнику као „батате“. Мада се у многим књигама може прочитати да је Франсис Дрејк својим гостима изнео тада на трпезу кромпир, то је уствари био слатки кромпир, тропско растиње, које се код нас може узгајати само у стакленим баштама. Домороцима Западне Индије „батате“ и данас претставља „хлеб насушни“, јер им је он главна храна.

НИКО НИЈЕ ПОШТЕЂЕН

Лекари кажу да нико није поштеђен обичне главобоље која у 72 отсто траје један до шест часова, а појављује се највише 24 пута годишње.

Ripley's — Веровалти или не!

СТАБЉИКА ПАРАДАЈЗА
ИЗРАСТА ИЗ БЕТОНСКОГ ЗИДА У ДВОРИШТУ Х. КРАМЛИЦА У ВИЛИЈЕМПОРТУ (САД)

СПАСОНОСНА БУРА
БРОД НА КОМЕ СЕ НАЛАЗИЛО 9 КВЕКЕРА ДЕПОРТОВАНИХ ИЗ ЛОНДОНА НА ПРИСИЈАНИ РАД НА ОСТРВО ЈАМАЈЦИ ЗАПАО ЈЕ У СТРАШНУ БУРУ ТАКО ДА МУ ЈЕ ЗА 75 МИЉА ДО ЛУКЕ ДИЛА ТРЕБАЛО БО ДАНА. У ДИЛУ ЈЕ ПОСАДА ОДБИЛА ДА НАСТАВИ ГЛОВОДЕБУ И КАПЕТАН ЈЕ БИО ПРИМОРАН ДА ПРОГНАНИКЕ ВРАТИ У ЛОНДОН ГДЕ ИХ ЈЕ КРАЉ ПОМИСЛОВО (1662)

ПЕНЗИЈА ЗА ШАЛТУ
ВАНДОЕЛ КВЕНТЕН ТЕЖАК ДВОРАНИН ФРАНЦУСКОГ КРАЉА ЛУЈА XV ИСПРИЧАО ЈЕ, 1725 ГОДИНЕ ЈЕДАН ВИЦ КОЈИ ЈЕ 12-ОГОДИШЊЕГ ВЛАДАРА ТОЛИКО ОДУШЕВИО ДА МУ ЈЕ ДОДЕЛИО ДОЖИВОТНУ ПЕНЗИЈУ, ИСПЛАЌИВАЊУ 55 ГОДИНА. ТА ШАЛА КОШТАЛА ЈЕ ФРАНЦУСКУ ОКО 1.500.000.000 ДИНАРА

У 13 ВЕКУ ИТАЛИЈАНСКИ ГРАД БОЛОЊА ИМАО ЈЕ 500 МИЛИЈАТУРНИХ ОБИЖИТЕЉА ШТО ЈЕ ОВОМ ГРАДУ ДАВАЛО ИЗВЕСНУ СЛИКНОСТ ДА НАЈШИЊИМ ЊИЖОРОМ

ЗЕЦ
МОЖЕ ДА ГЛЕДА ПРЕКО РАМЕНА А ДА НЕ ОКРЕНЕ ГЛАВУ — АЛИ НИШТА НЕ МОЖЕ ДА ВИДИ ПРАВО ИСПРЕД СЕБЕ

© 1959, King Features Syndicate, Inc., World rights reserved.

**Ситно али
ЗАНИМАЈИВО**

**СВИ ЉУДСКИ ГЛАСОВИ
ЗА ЈЕДАН АУТОМОБИЛ**

Замислите да сто хиљада људи говоре истовремено. Енергија звучних таласа њихових гласова, ако би се претворила у електричну, била би толико мала да би се њоме једва запазила мала сјајлица цепне батериске лампе. Снага истовременог говора свих људи на свету једва да би била већа од снаге једног аутомобила типа „Москвич“.

МАТЕРИЈА У СВЕМИРУ

У међугалактичким просторима свемира, далеко од гасних скупина и облака космичке прашине, на 15 до 16 кубних сантиметара простора долази свега један молекул материје.

ЧОВЕК У ПЕЊИ

Једно време многи циркуси у свету имали су на својим програмима и овакву атракцију: човек улази у велику загрејану пећ држећи у руци комад сировог меса. После извесног времена он неизлечиво излази из пећи, док је месо у његовој руци печено. Године 1828, у Лондону је, у присуству научника, познати мађионичар Худини издржао у таквој једној пећи температуру од 102 Целзијусова степена. Мађионичар Чаберд изводи је ову тачку 1867 године и подносио је температуру од 193 степена. Кад је он у самој пећи дувао на термометар, живин стуб је падао.

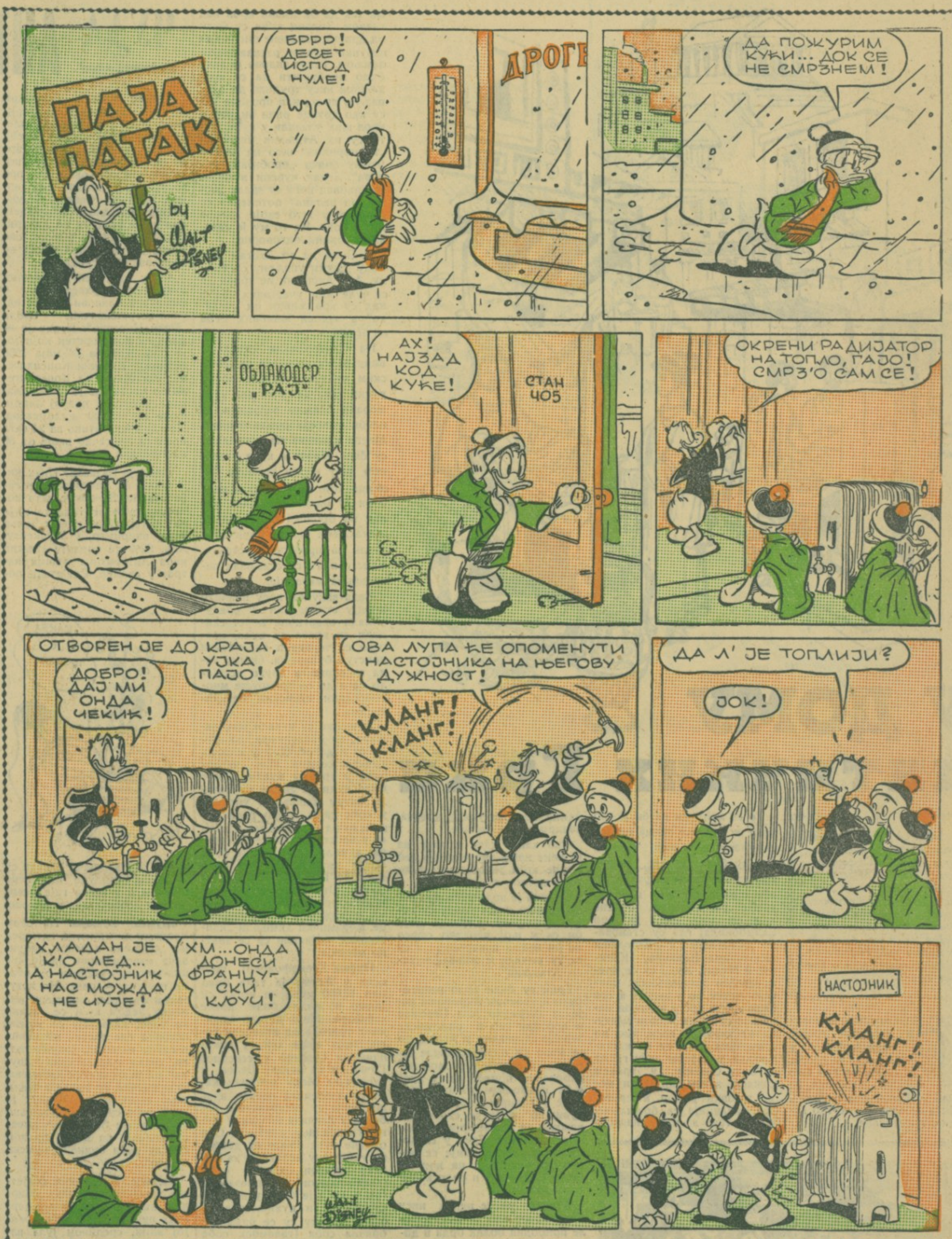
Тајна ових мађионичара састојала се у ствари у једној природној појави: обилном знојењу. Испаравајући, зној штити организам од претераног загревања. За време научних опита вршених последњих година утврђено је да чо век у лакој одећи може, додуше кратко време, да издржи температуру од 200 Целзијусових степена, а у одељу од густе тканине чак и до 260 степена.

МИРИС И МОЛЕКУЛИ

Мирис је чврсто повезан с грађом молекула. Ако у прстен такованих цикличких органских једињења улази пет угљеникових атома, онда материја има мирис горког бадема; са 6 атома мирише на метвицу, од 7—9 на камфор; од 10—13 на кедај; од 14—15 на мошус. При даљем повећавању броја угљеникових атома мирис слаби и најзад сасвим ишчезава.

**Заборавни «мајстор»
памћења**

Када се судија Беверли Буш појавио на катедри колеџа у америчком граду Мемфису да би одржао предавање о вежбама којима се може побољшати памћење, тек тада се сетио да је дошао читаву седмицу пре заказаног рока.

ПОСЛОВИЦЕ КАФРА

Рибу ћеш најлакше уловити у шљиваку.
Ни врач не може излечити просо језиком.
Жену, која има мало посла, не научи памети ни бамбусов штап.
У крошњи дрвета никад се не одмарај на сухој грани.
Ако слон згази мрав, ниједан га мрав неће осветити.

**ТУНЕЛИ НИСУ ДЕЛО
МОДЕРНЕ ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ**

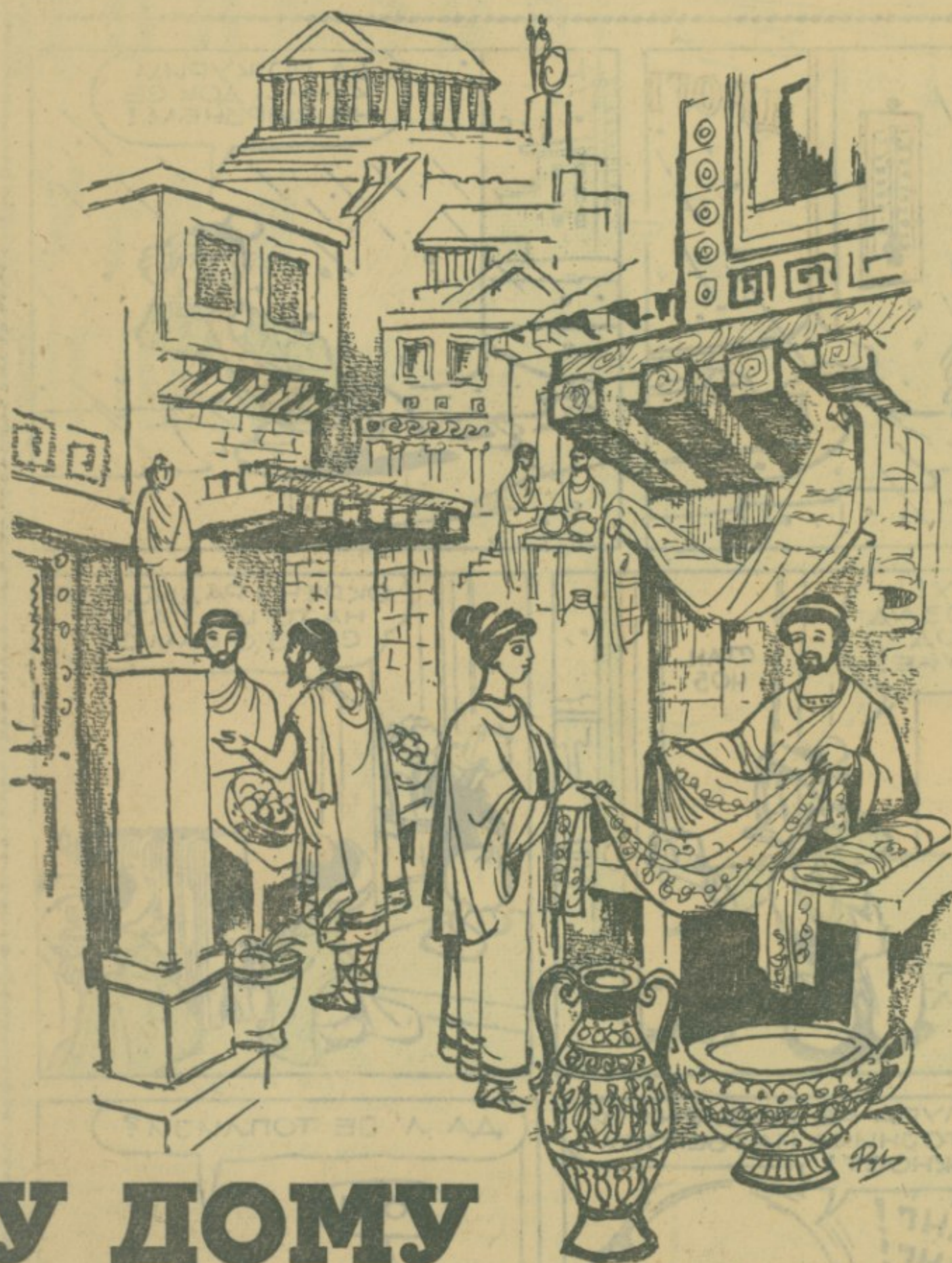
И старе цивилизације су знале за тунеле и користи од њих. У старом Вавилону био је прокопан тунел испод Еуфрата дуг 900, широк 3,6 и висок 4,5 метра. Римљани су такође умели да копају тунеле. Приликом исушивања језера Фучинија подземним тунелом дугим преко 5,5 километара одвели су воду у море. На овим радовима је било упослено 30.000 људи. Римљани су такође изградиле велики тунел за довод свеже воде. Алат и сва средства за копање тунела били су веома примитивни. Служило се углавном чекићем, длетом и лопатама.

Требао је да прођу столећа па да техника својим машинама замени људску радну снагу и у копању тунела. Французи су први искористили експлозив за прокопавање тунела, а Енглези су први међу модерним народима изградиле један подводни тунел испод Темзе.

КАДА ВИДИМО ДУГУ

Дуга настаје услед преламања сунчевих зрака кроз капљице воде. Стручњаци кажу: „Дугу коју видиш цела је твоја“ и то зато што је сваки човек макар се налазио и у групи, види увек мало друкчије јер је гледа под различитим углом.

У ДОМУ античких Грка

Један од добрих познавалаца старе јелинске културе професор Сорбоне Роберт Фласелјер објавио је у издању Амст дела „Свакодневни живот у античкој Грчкој“. Опис куће и домаћинства претставља изванредно занимљив документ о животу грађана једне од најкултурнијих земаља Ставог века.

Споменици и монументалне грађевине Акропоља у Атини, у Агори, паркови ван града, гимназије, Академија, Киносарга и Лицеј, били су одувек искрено дивљење посетилаца.

То се међутим не би могло рећи за атинске улице изузев „дромоса“ и улице Трепид. Све су биле кратке, узане, кривудае, са страњарама дуж обе стране. Од њих наравно треба разликовати отмене квартове као што је био Скамбонидај где су становали богаташи. У народним квартовима Керамик, Колитос и Мелит, људи су се према својим занимањима концентрисали по улицама а све радње исте врсте у Агори налазиле су се на једном месту. Кварт керамик носи име по грнчарима који су га настанивали, у другом делу града су били столари, у трећем кожари, затим продавци меса, трговци рибом и други. Ова традиција се брижљиво чувала тако да и у данашњој

Атини постоји улица ковача, калдрмија и сличне.

Ево како један путник из III века наше ере описује део Атине који је обухватао четири петине града:

„Атина је врло сува, без воде, а врло старе улице су лоше трасиране. Странац који би се у њој ненадно обрео не би никад поверовао да су се ту родили и живели чувени Атињани“.

Грци су били врло религиозни и храмови Акропоља које је саградио још Перикле и портике као и општинске зграде саграђене у Агори, до те мере су одушевљавале Атињане и годиле њиховом националном поносу да су крај њих проводили многе лепе дане у години. Гесло „ништа сувишно“ које је столећима важило за легендарну скромност античких Грка у свакодневном животу, није се могло применити и на њихове јавне грађевине и религиозне споменике.

Атинске улице никад нису биле праве већ су задржавале природан облик брда и долина на којима су усечене. Њихова ширина се често мењала а зграде су сваких стотинак метара штрчале и реметиле поредак. Кишница која се није користила за цистерне сливала се по улицама а улична канализација замењена је тек у IV веку подземним цистернама.

У Атини улице нису биле поплочане и у кишним периодима оне су се брзо претварале у каљугу. Стога није чудо што су често избијале заразе и епидемије. За време једне епидемије куге 429 године пре наше ере умро је и Перикле. Улице нису биле осветљене.

Многе атинске куће ако нису биле импровизоване пећине у дубини стена, задњим зидом су се ослањале на стене и природно камено залеђе. Око ових троглодитских станишта грађани су правили дубоке цистерне.

У народним квартовима у већини су биле мале, приземне куће са две до три просторије. У ретким случајевима, до просторија на спрату досежавало се спољним дрвеним степеницама. Те мансарде су се издавале сиромашним сељацима или странци-

ма тек да би имали кров над главом. Зидови кућа су били од дрвета, непечене цигле или шљунка везаног расквашеном земљом. Такве зидове је лако било пробушити па се крадљивци нису трудили да проваљују врата или прозоре већ су као кртице рили зидове и кроз њих улазили у куће. Зато су их Атињани називали „тојшорихон“ што на нашем језику значи „пробијачи зидова“. Један чувени атински крадљивац кога су звали „човек од челика“ потсмевао се Демостену што своје говорје пише ноћу. На то му је славни говорник одговорио:

— Знам да ти сметама што ноћу држим упаљену светиљку. Али Атињани не треба да се чуде због учесталих крађа кад су крадљивци од „челика“ а зидови њихових кућа од земље.

Из Плутархових списа се види да су се врата на атинским кућама отварала према улици тако да су се она увек морала снажно залупити да не би сметала пролазницима. Место кровова на зградама су биле терасе а куће углавном нису имале прозора. На онима које су их имале прозори су били врло мали, налик на бродска окна али не застакљени пошто Грци нису знали за прозорско стакло. Уместо њега су стављали непрозирне материје.

Када закупци нису плаћали кирију станодавци су предузимали енергичне мере: скидали су врата са кућа, црепове са тераса и спречавали приступ бунарима. Овима тада није ништа друго остајало него да се придруже многобројним атинским бескућницима.

Атињани су кували јело на пољу, на бразерима, као што се то и данас чини у многим грчким селима. Пре четврт века у грчким кућама није било кухиња. Људи су палили ватру на пољу и уносили у собе само добро распаљени жар од дрвета и угља да им се у просторијама не би сувише димило. Пошто није било одака дим је излазио кроз прозоре или кроз отвор на крову. Отвори за дим су се некипут правили и у зидовима, непосредно испод таванице. Керамички димњаци „капидоке“ појавили су се знатно касније.

Према Ксенофоновој процени у Атини је тада било око 10.000 кућа од којих су преко 90 отсто биле праве страњаре. Није остало никаквих трагова од атинских господских кућа али су ископине на Олимпу у северној Грчкој и на острву Делос у Јерејском Мору откриле како су изгледала оваква здања. Биле су четвртасте а собе нису гледале на улицу већ на унутрашњу портику. Ове отмене куће имале су дворану украшену мозаиком за бан кете (андрон), дневну собу (диатетерион), трпезарију (ојкс) која је била у вези са купатилом и кухињом а на првом спрату су се налазиле брачна соба (таламос), соба за жене (гипецеја) и просторија за робове. И у овим кућама је дим излазио кроз отворе на крову и Демостен помиње случај једног дужника који је пред извршицима умакао кроз отвор на крову и склопио се код суседа.

Све до IV века собе су биле само окречене а касније су се све чешће у перистилу почели појављивати мозаик, таписерије и чипка а таванице су се почеле украшавати.

У собама су се налазили кревети, столови, столице као и ковчези у којима су Грци чували драгоцености и одело. Ноћу су Грци свлачили капут и појас али пошто нису знали за спаваће кошуље спавали су у дневној туници. Кревети су били као дрвени рамови без фенера а уместо дувешке користиле су се тршчане асуре. Имали су јастуке и покриваче али нису употребљавали чаршаве. Леги се спавало на терасима.

Чистоћа у античкој Грчкој није била на завидном степењу, па су се шириле свакојаке заразе и болештине. Лична хигијена била је привилегија само имућнијих грађана.

ЧУДА АНТАРКТИКА

Правац Арктик. Почетком сваког марта над снежним равницама Антарктика узлећу јата птица скуа и крећу ка далеком Арктику. У то време на Антарктику наступа поларна ноћ коју ове птице проводе... при светлости поларног дана на Северу. Идуће године, заједно са сунцем, оне ће се вратити на Антарктик. Символично речено, ове птице на тај начин никад не виде залазак сунца.

Једну од ових поларних птица-селица ухватили су 4 фебруара чланови посаде научно-истраживачког брода „Иван Носенко“. Птица је имала на ноzi прстен који јој је био стављен 28 маја 1958 године у близини Копенхагена. Растојање од Копенхагена до места где је била ухваћена износи у правој линији више од 16.000 километара. На тај начин птица за 24 сата прелети просечно више од 80 километара.

Каква је то шала? Ипак, није шала: на Антарктику се гаји поврће. За време лета количина сунчане топлоте није на Антарктику ништа мања него, например, у Ташкенту. Али, 92% те топлоте снежна капа Антарктика одбија натраг у свемир. Совјетски по-

ларни истраживачи донели су са собом сандуке напуњене земљом и у њима гаје поврће које дозрева као и обично.

Шумски пожари. На овом хладном континенту, где средња дебљина леденог покривача износи више од једног километра, недалеко од обале постоје — оазе. На истуреним стенама, окружена понекад ледом који се никад не топи, издвајају се зелена острвца где расте маховина и где се понекад додуше ретко, срећу минијатурне „шуме“ од разгранатих лишћева, чија висина не прелази неколико сантиметара. Ваздух је ту толико сув да је довољно изнепажне бацити неугашену шибицу па да у правом смислу речи букне „шумски пожар“.

Јаслице. У близини совјетске антарктичке базе „Мирниј“ налази се колонија царских пингвина. По најсуровијој зими, средином јула излегу се младунци. Још сасвим слаби, без перја, птићи су углавном препуштени бризи „очева“. Младунци проводе време на очевим „шапама“

где се греју испод нарочитог кожног набора који му виси с трубуха. Ако мајка закасни и не врати се на време из лова с храном, нарочите жеље које мужјак има прерађују његову маст у белу масу сличну млечној павлаци и отац је ставља својим кљуном у њихове кљунице. Тог „птичјег млека“ има довољно да се птић одржи у животу

до мајчиног повратка. Совјетски поларници називају овакве колоније пингвина — јаслама.

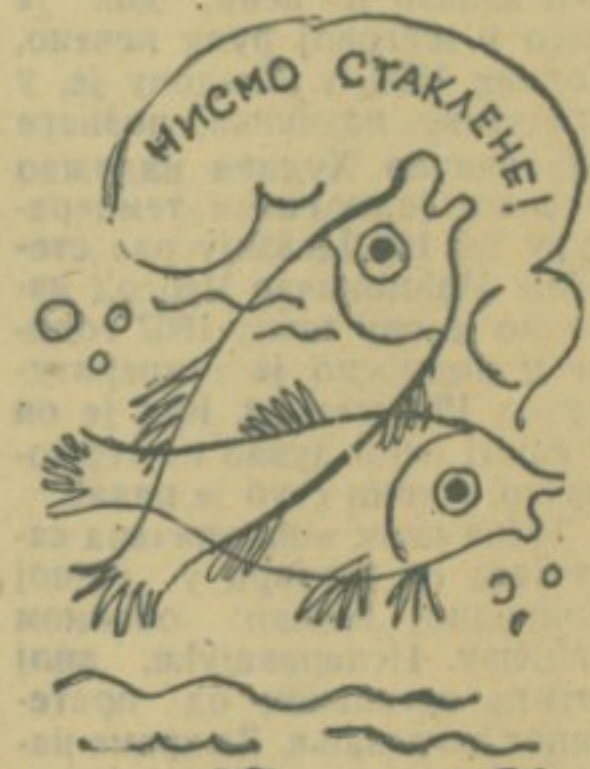
Антарктички музеј. На ледном континенту постоје „гробља“ туљана, морских слонова, пингвина, буревесника и других птица које леже на површини голих стена. Иако су ту пролежале стотине, па и хиљаде година, животиња

изгледају као живе. Њихова необична очуваност објашњава се потпуном отсуством бактерија, први и инсеката, који би могли да их расаче. Поред тога, леги је ваздух толико сув да се угинуле животиње невероватно брзо осуше и претварају у мумије.

Бели стубови. Фебруара месеца 1958 године истраживачки брод „Об“ налазио се на Антарктику крај острва Диксона (острво са истим именом постоји и на Арктику). На отприлике шест километара од брода посада је приметила појаву која иначе прати циклоне. Био је то низ снежних стубова који су се кретали. Први, највећи, дизао се читав километар изнад снежне пустиње. За њим, као да га јуре, кретали су се мањи и полако стапали с „предводником“. Брзина ветра у то време није прелазила шеснаест километара у секунди.

Нисмо стаклене! Сликај је мало претерано: белокрвне антарктичке штуче нису баш толико провидне да би човек помислио да су стаклене. И-

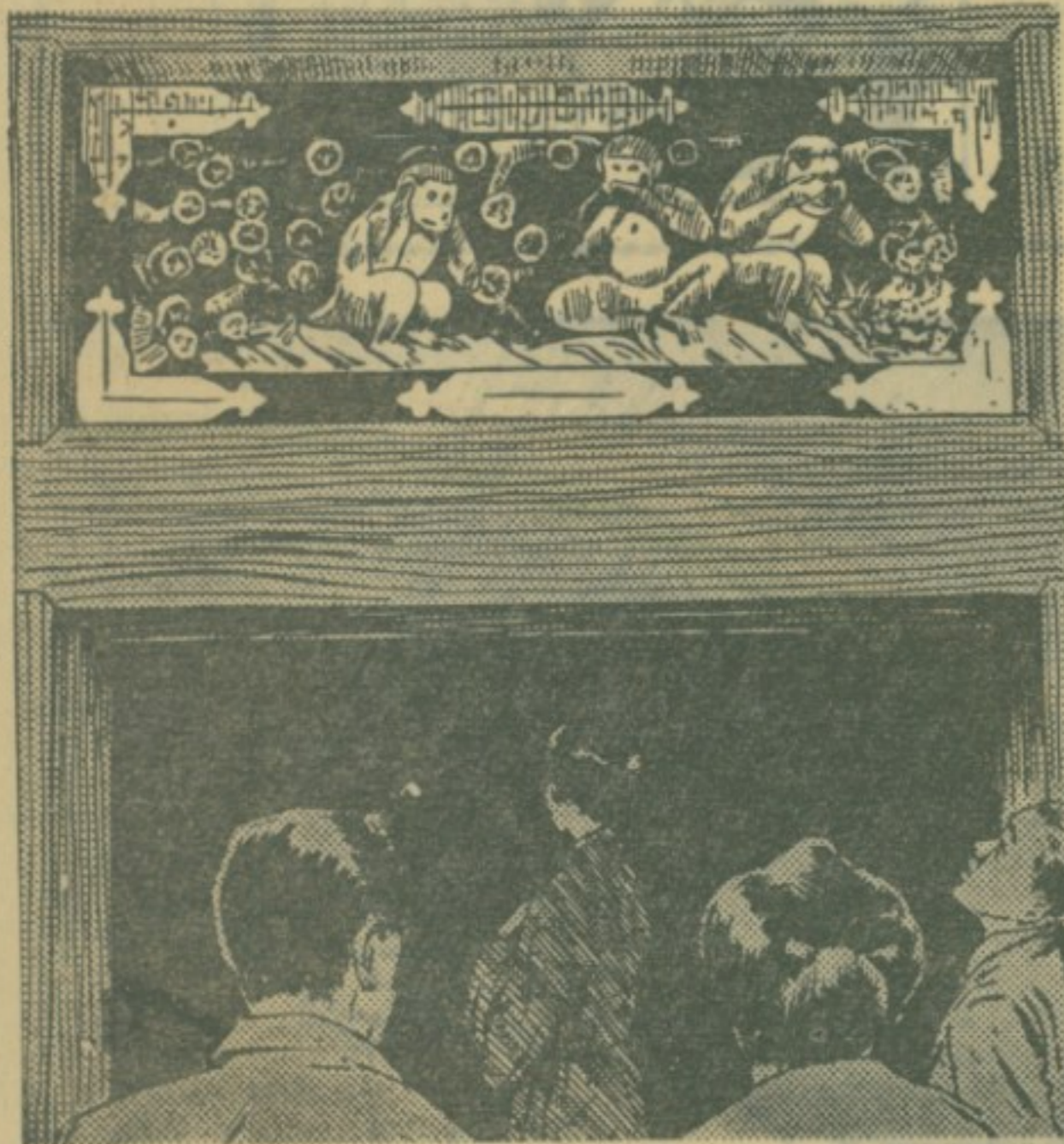

пак, оне не личе на обичне рибе. Њихова крв не садржи ни хемоглобин ни црвена крв на зрнца. Кад их распорите из њих место крви тече безбојна течност.

Снежни гејзири. Са центра Антарктика клизе на све стране циновски глечери с просечном брзином од једног метра у 24 часа. При кретању леда образују се огромне пукотине покривене местимично снежним „мостинима“.

У дубоким пукотинама настају снежни гејзири. Наиме, на једном крају ветар нагони у пукотину снежну праšину, а на другом крају избацује је огромном снагом, и то у облику циновских белих фонтана.

Изложба архитектуре. У обалским крајевима Антарктика често се налази на мање скупине планинских заобљених узвишења најнеобичнијих облика. Добија се утисак да су то зидови какве тврђаве, дворца, куле и замкова. Та „чуда архитектуре“ дело су ветрова и снега који на ниским температурама постаје изванредно тврд. Снег ношен ветром, који понекад достиже брзину од 90 метара у секунди, „ваја“ стене дајући им најразличитије облике.

ТРИ МАЈМУНА

„Мајмуни који не чују зло, не говоре зло и не могу да виде зло“ били су израђени у дуборезу изнад врата у једном светилишту јапанског места Нико. Дуборези из 17 века, отада потиче тај рад, израдили су мајмуне по узору на оне који су живели у њиховој околини. Касније је та композиција постала популарна, па је преко Кине доспела у део свет.

НИКАД ТЕСНЕ

Када Индијанци из племена Маја затребају ципеле он једноставно оде до првог каучуковог дрвета... и дође до пара ципела. У течност коју дрво излучује — сирову гуму — стави ноге онолико пута колико би желео да ципеле буду „дебеле“ и тако сам себи произведе „пасент“ обућу. Овако се радило много пре но што је Колумбо открио Америку.

СРЕЋАН ЧОВЕК

После 13 дана боравка у Агадиру певач Дарио Морено отпутовао је у Казабланку да би оданде лакше добио телефонску везу с Паризом. Неколико часова затим земљотрес је уништио хотел у коме је он становао. Дарио Морено је исто тако имао среће и у Фрежису — отишао је оданде увече, опет неколико часова пре него што је наступила катастрофа.

ЦЕНА ГОВОРИ...

Један љубитељ слика пре него што је купио Пикасову слику „Мајка и дете“ запита га да ли је то заиста његово дело.

— Цена од 185.000 долара колико тражим, — рече Пикасо — најречитије говори о томе.

ДИОГЕН II

Берлинац Франц Камински сам себе је назвао „Диогеном II“. Године је живео у великом пивском бурету, али не на једном месту. Мотоциклом, за који је било привезано бурет, прокрстарио је целу Европу. Ни у својој 58 години није се скрасио и можда не би ни после да код места Шоткерау, 30 километара од Беча, није доживео судар у коме је погинуо.

РЕТКА СЦЕНА

Шта раде ови слонове на слици нико не зна, али је ово свакако занимљива и веома ретка сцена у природи, заправо у једном зоолошком врту. Фоторепортер је направио свој апарат и шклоцну, а елици је дао име: „Пољубац“.

»МРТВАЧКИ БРОД« ЋЕ ИСПЛОВИТИ

Један стари брод, већ годинама ван саобраћаја, неколико недеља се сада налази у килској луци. На палуби овог брода „Август Петерс“ од 996 бруто регистарских тона, лежи 28.000 граната напуњених отровним гасом. Оне су све добро цементирание и брод треба ускоро да заплови и у дубоки Атлантук сручи свој опасан товар.

На броду су спроведене мере безбедности. Поред бројних стража ту се налазе канаријци, мишеви, скакавци који веома брзо реагују и на најмање количине гаса, нарочито отровног као што је „табун“ којим су ове бомбе напуњене. Довољан је један милиграм табун гаса који делује преко плућа, да изазове смрт човека.

Три месеца су ровиноци из једне олупине у Источном Мору извучили 28.000 граната. Претила је опасност да дође до ланчане експлозије граната што би угрозило читав крај. По наређењу савезника, ове гранате су после Другог светског рата биле потопљене у Источном Мору.

Још од новембра месеца прошле године смртоносне

гранате се налазе на „Август Петерсу“, али поморске власти за пловидбу каналом у Северном Мору нису дозвољавале да брод прође за Атлантук. Тек после одобрења данских власти „Мртвачки брод“, како је назван, са црвеним заставама и светлима, као знацима за опасност, моћи ће да исплови из килског пристаништа и свој опасни терет зацементирани у дебелим сандуцима изручи у океан негде крај Канарских Острва. Али његово опасно путовање тиме није завршено. Потребно је уклонити још 40.000 оваквих граната.

Изабрано место за атерирање на Месецу

Геолози у служби америчке владе почели су да проучавају површину Месеца и истражују најпогодније место где би човек атерирао када тамо стигне на својим моћним ракетама. Према мишљењу једног од њих најпогодније место је Теофилис кратер.

ОН ЈЕ БИО ПРВИ?

Канађанин Обри Фесенден, који је раније радио код Томаса Едисона, сматра се да је био први човек чији је глас емитован преко радија могао да се чује. Децембра 1906 године он је пустио на грамофону композицију Хендела „Ларго“, отсвирао један комад од Гуноа на својој виолини и отпевао неку песму. „Програм“ су хватали сви бродови који су имали Фесенденов радиопријемник.

ТОМАХАВК И ЊЕГОВ МЛАДИ ПРИЈАТЕЉ ТРЕБА ДА СПРОВЕДУ КАРАВАН КОЛА ДО СПЛИТ РИВЕРА. ПУТ ВОДИ КРОЗ ТЕРИТОРИЈУ ПОГЛАВИЦЕ ГОРКИ БРЕСТ. КАКО ДА СЕ ПРОБИЈУ? ПОСТОЈАО ЈЕ САМО ЈЕДАН НАДИН И ТО ЈЕ БИЛА...

ТВРЂАВА КОЈА КОРАЧА

Сва сремска села била су још и у 18 веку под влашћом, јер је и сва земља била њихова. Народ је тешко живео. На многе жалбе и притужбе из свих крајева Срема, гроф Ковенхилер, као војни заповедник славонског генералата и један од организатора Војне границе, обишао је све славонске крајеве и известио Ратни савет у Бечу да је „ова земља напуштена, јер се о благостању и напретку царској кући тако одане расце нације нико не брине“.

Народ је био исцрпљен давањем властелинским арендаторима и коморским чиновницима, вишим и нижим, чак и пандурима. Зато се бунио, бежао у хајдуке и селио преко Саве, јер је живот под Турцима често био сношљивији него под аустријским властима.

После овога, издао је цар 22 маја 1737 године закон, зван „Урбар“, у 14 тачака, којим су одређени односи између кметова и властелина. Али он је донео слабу корист сељацима. Спахије и њихови чиновници радили су исто што и пре његовог прокламовања. Опет је дошло до побуна, и цар је тек 1756 године издао нови Урбарски закон.

КАКО СЕ ЖИВЕЛО У ВОЈНОЈ КРАЈИНИ

За то време уређивана је Војна крајина („Граница“). Започето одмах после Карловачког мира, који је склопљен 26 јануара 1699 године између Аустрије и Турске, коначно уређење завршено је тек 1750 године. Војна граница („Крајина“) протезала се дуж целе границе између Аустрије и Турске — од мора до Земуна и била подељена на 11 луковнија (регименти) а свака на 12 сатнија (компанија). Села су сада добила повољнији положај, јер су се ослободила властелинске самовоље.

Границари су били војни обвезници (нерегуларна војска) и у свако доба морали су бити спремни да се одлажу војном позиву. Одевали су се сами, али униформу нису смели да носе кад није у служби. За чување униформе сваки границар је морао да има у кући орман, а свака породица је као награду добијала од луковније за своје издржавање по 15 јутара о-

ГНЕЗДО У УСТИМА

Неки претставници из породице сомова (*Siluridae*) на пример из рода *Felichthys* чувају оплођену икру у устима. Тако се у устима женке или мужјака развија икра. Боља заштита свакако није могућа. Икра остаје у устима све до момента изласка млађа из јајне опне. Врло често млађ који се развија на овај начин тражи и после заштиту у устима родитеља када запрете какве опасности.

Родитељ само отвори уста и „деца“ за тили час улете у склопнице. Кад прође опасност рибице опет изађу и пливају у близој околини спремне да сваког часа улете поново. Тако чине све док не одрасту толико да могу самостално да се заштите од непријатеља.

ранице и 12 откоса ливаде, огрев и со. Они који су служили као коњаници имали су једно јутро оранице више.

Војник је служио шест недеља у „кумпанији“, три године је био сваког дана под неком службом у селу и околини, а после се звао „папулац“ и имао је код себе „царску пушку“.

У граници је све било уређено по војнички: и управа и судови. По селима и у атару ред су одржавали пандури са својим старешином „харам башом“. Касније су се они звали „сережани“ и „четници“ и као ознаку носили су „нацак“. У сваком селу била је сазидана општинска кућа „стражара“, или, како се у народу звала „стража“. Ту је увек дежурао по један човек, називан „обданичар“. Кад је био на дужности и он је носио „нацак“.

Наређења виших власти читана су недељом, после службе у цркви. Али ако у селу није било храма, наредбе су читане после подне. Обданичар би зашао кроз село и викло: „На заповед“. Сви људи су онда полазили ка стражари где им је сеоски старешина или неки други претставник власти, читао са доксата (који је морала да има свака стражара) наређења и обавештења.

При уређивању Војне крајине власти су прво градиле друмове и уз њих садиле дрвеће, — највише липе, јабланове и дудове, — и копале шанчеве. Тако је настала и песма коју су стари границари певали.

„Еј, бог убио ко је наредио
Да се друмом дудови посаде,
Да мој драги за дудове зајде,
За дудове и за јабланове“.

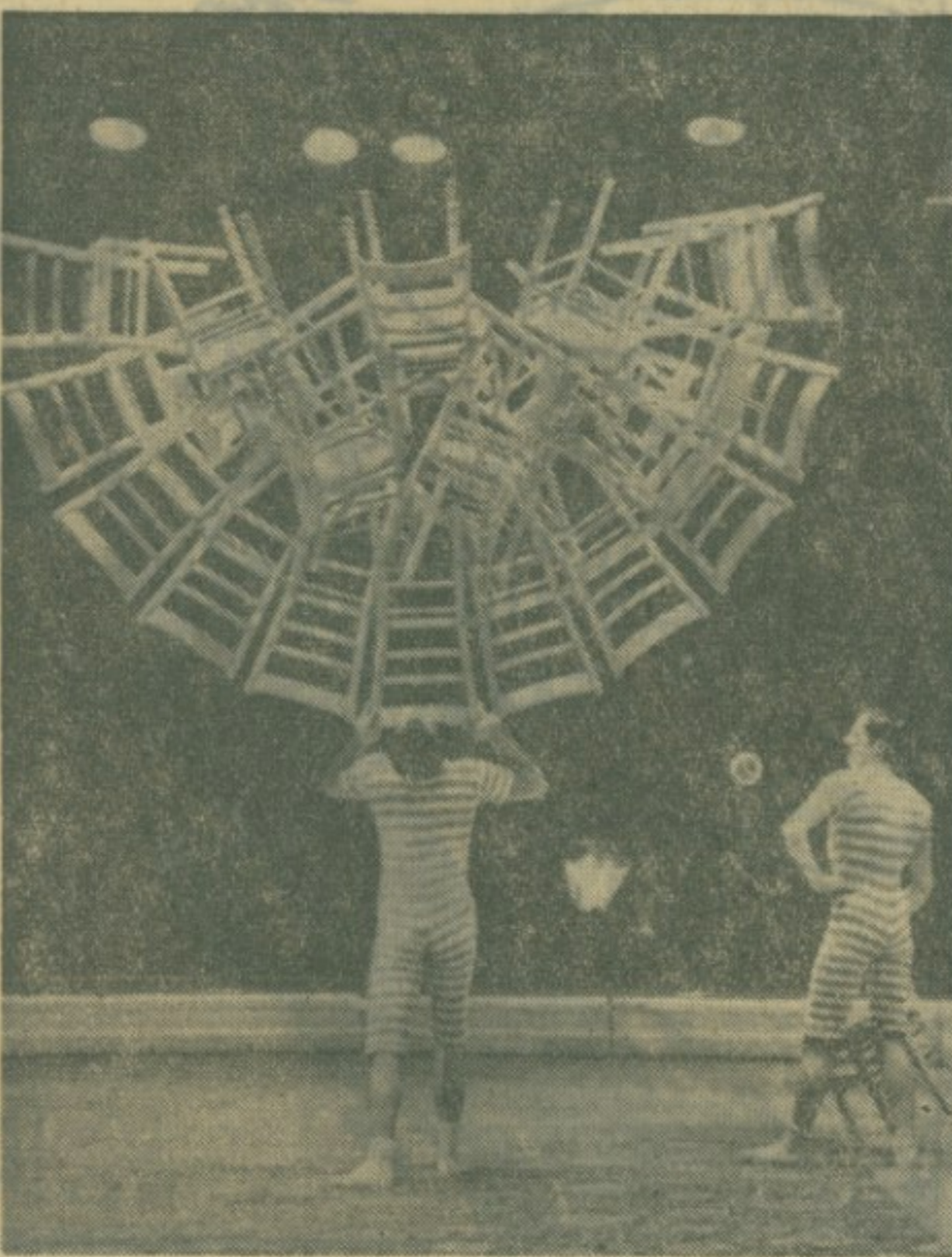
Војни заповедници су наређивали да се куће зидају у „редовима“, на одређеном месту, а не раштркано по атару, где ко хоће. Тако су постала ушорена села. Ути-

њинство звало „задруга“, а најстарији мушкарац био је њен старешина. Уколико је у задруги владала неслога због чега је морала да се дели, сваки члан, па и најмлађи, тек рођено дете, добијао је једнак део. Ако би задруга остала на мушкарцу чија породица није била у стању да обрађује то имање, он би доводио у задругу неку другу породицу и „списао“ је као задругара. Тај „списанац“ примао је у старија времена и презиме задруге у коју је ушао, а своје одбацивао. Ако би се усвојила жена без деце, она се звала „наранкиња“.

Седмог августа 1807 године изишао је за граничаре закон о регулисању њихове имовине. По њему је сваки граничар морао да има основно имање, звано „штамгут“, које се није могло ни задужити ни отуђити. То је, у ствари, била „царска земља“ коју је граничар само уживао. Али он је могао и да стекне имање које се звало „либерланд“ и пошто је било потпуно његово власништво, према потреби, могао је и да га продаје и прикупљује. Такво стање владало је све до 10 јула 1848 године када је краљевим манифестом проглашено да сва земља коју граничари уживају, дакле и „штамгут“, постаје њихова својина.

Како је временом Аустрија јачала, а Турска слабила, није више била потребна Војна крајина, па је 1 октобра 1873 године она укинута („развијачена“) и уведена цивилна власт. Одмах је забрањено и слободно саћење дувана, за чим су сељаци много жалили, као и слободно печење ракије.

Сви они који су живели и служили у селима за време Војне крајине задржали су и даље право на бесплатан огрев, со из државних солара, грађу за кућу и друге зграде и слободну испашу у шуми и на пашњацима. Због тога су се они звали „правожитници“ а насељеници после 1873 године нису стицали те повластице.

НОВА ТАЧКА

Манхајмски артист Фред Лоин први пут је у Манчестру извео једну нову еквилибристичку тачку. Двадесет и две столице вешто је углавио једну у другу, све заједно поставио себи на браду и неколико тренутака их држао.

ПРЕКО ПРЕПОНА НА 3.000 МЕТАРА

НА ПОСЛЕДЊОЈ ОЛИМПИЈАДИ У МЕЛБУРНУ ПОВЕДИО ЈЕ У СТИП-ЧЕЗУ ЕНГЛЕЗ БРЕШЕР. НА СЛИЦИ ЈЕ МАЂАР РОСЊОИ КОЈИ ЈЕ СТИГАО НА ЦИЉ ДРУГИ ИСПРЕД РУСА РЖИПЧИНА И ЧЕТВРТОГ, НОРВЕЖАНИНА ЛАРСЕНА

ва трка изискује гара у Хелсинкију 1952 године када је и шести такмичар имао за осам секунди боље време од дотадашњег рекорда.

Ванредно леп доказ да олимпијске игре претстављају зближење народа и манифестацију високог људског и спортског морала пружила је ова трка на олимпијским играма у Мелбурну 1956 године. Последњу препреку пред циљем Енглез Брешер је лако савладао и окренуши се да види где су му противници убедљиво стигли први на циљ. Било је то велико изненађење — за последњих двадесет година прва победа Енглеза у лакој атлетици на олимпијским играма.

Још веће изненађење је наступило када су судије који стоје дуж стазе и крај препона дисквалификовали победника, због тога што је гурнуо противника пред препоном. Према одлуци судија Ларсен је био оштећен јер га је Брешер наводно намерно гурнуо. Међутим, Ларсен је пред судијама изјавио да до гурања није ни дошло, да је додир био сасвим случајан и да тиме није уопште оштећен. Тако је Брешер „уз помоћ противника“ савладао и ову „најтежу“ препреку и освојио толико жељену златну медаљу. А Ларсен је овим чиним поступком освојио симпатије публике, и уместо сребрне, добио бронзану медаљу увек сигурно побеђивали у овој дисциплини и увек похвалени нове олимпијске рекорде. Финци су држали рекорд све до олимпијских и-

58 КАНДИДАТА

Ранији носиоци Нобелове награде за књижевност и чланови академија наука у целом свету, предложили су 58 лица као кандидате за овогодишњу Нобелову награду за књижевност. То је рекордна цифра предложених од којих комисија од 18 чланова шведске Академије наука треба да изабере добитника. Међу кандидатима нема ниједног шведског књижевника, већ дански, норвешки и фински књижевници поред оних из Азије, Америке и већине европских земаља. До јесени ће се извршити избор кандидата пошто се прегледају њихова дела. У октобру Академија наука Шведске треба да додели најбољем Нобелову награду за књижевност.

Шекспир под шлемовима

Шекспирова драма „Хенри V“ потпуно је модернизована у лондонском Меријад позоришту. На бину се постављају топови, ровови са цаковима пуним песка, аларне сирене, велике мреже и глумци се појављују са шлемовима као у време Другог светског рата. Ова инсценија Јулија Гернера наишла је на подршку публике али су мишљења критике подељена.

КАКО СУ ПОСТАЛА ИМЕНА

Земља робова

Друго по величини у Северној Америци полуострво ЛАБРАДОР има веома разноврсну природу. На западу је низија, на истоку висаја са врховима до 1676 метара висине. На северу и северозападу је тундра а на југу и југозападу су четинарске шуме. Ту је много језера и река са брзацима и слаповима. У прибрежним водама лови се бакалар и моржеви. На граници са провинцијом Квибек откривена су лежишта гвоздених руда. Лабрадор припада Канади. Открио га је Португалац Гаспар де Кортереал 1501 годи-

не, а касније су његови земљаци присиљавали Индијанце да раде за њих па је земља названа „Terra de lavradores“ тј. Земља робова. Из португалског назива настало је садашње име — Лабрадор.

Талас

Главни град Литванске ССР ВИЛНО са око 210.000 становника, основан је још у X веку. На литванском језику се талас каже vilnis — па отуда и име овог града који је подигнут на валовитом, таласастом земљишту. Вилно је културни центар републике. У

На сликама се виде дивни предели севера и неки његови „становници“: карибу и ждеравац. Трагедија је неминовна када се сретну.

Карибу (*Rangifer arcticus*) је врста јелена који живи у шумама Северне Европе и Америке. Он се разликује од свих јелена по томе што и женка има рогове. Прилагођен је условима живота на Арктику. Рогови су му јако развијени. Лети има сиву боју до тамносмеђе, а зими светлу и врат потпуно бео. Копита су му широка и то му олакшава кретање по снегу. Зими копа снег под којим проналази лишавје које се хране. На горњој слици виде се три карибуа. Пре него што ће кренути преко планинског превоја, они њуше ваздух: ветар може да донесе мирис који наговештава блиску опасност.

Можда су они срећно прошли, али ово стадо на доњој слици сигурно није остало читаво, јер су их угледали ждеравци, њихови крвни непријатељи и незајакљиве звери. Чекају их у заседи да би напали какво неопрезно младунче или изнемоглог старог мужјака.

Ждеравац (*Gulo luscus*) по грађи тела личи на јазавца. Веома је снажан, а лукав је толико да му готово нема равна у животињском царству. О њему су написане приче и романи. Говори се да му ловци не могу поставити замку у коју би га ухватили, јер са сваке замке може да скине мамац. Кад почне да прогони жртву, он је не испушта. Неуморан је. Гони је, па макар за њом јури километрима и данима — све док је не стигне.

ТРАГИЧАН СУСРЕТ

ЦИГАРАШИ

Нису у питању никакви пушачи, већ инсекти који се називају — савијачи цигара, или цигарашаи.

Неки инсекти из групе тврдокрилаца (*Coleoptera*) савијају листове дрвећа (брезе, тополе, леске, хрста, јавора, винове лозе) тако да много потсећају на цигаре, па су отуда и добили ово име. Лист савијају уздуж и затварају га као цигару једним лепљивим секретом. У тако савијени лист полажу јаја јер је „цигара“ довољна заштита за њихово чување. Јаја су скривена од штеточина а заштићена од временских непогода. На

гранама овог дрвећа могу се видети како висе многобројне „цигаре“. Листови се наравно осуше, али довољно трају да послуже као гнездо овим инсектима.

Афрички ној достиже висину до два метра и тежину од око сто килограма. Закрљалим крилима не може да лети, али трчи као најбржи коњ — 30—40 километара на час. Храни се углавном биљном храном, али по нађеним предметима у његовом желуцу може се рећи да је сваштојед. Радо

Чувај се лопте за голф

На Франклин-институту у Филадельфији утврђено је да лоптица за време играња голфа постиже брзину од 272 км на час. Стрела избачена из лука, међутим, само 205 километара. Према томе могла би се заменити изрека „брз као стрела“.

ОСКАРОВ АПЕТИТ

гута све предмете на које наиђе, па је у желуцу једног афричког ноја нађено: два шрафа, дугме, кључ, прећница од каниша, једна шарка за орман, кост па чак и један катанац. Отуда људи за неког ко не пробира храну кажу да гута све „као оскар“.

њему је један од најстаријих универзитета, и многи архитектонски споменици из петнаестог до осамнаестог века.

Црна планина

На казахстанском језику КАРАТАУ значи: кара — црн и тау — планина, па се тако назива северозападни огранак Тјан-Шана. Каратау је висок 2.176 м и у њему су налазишта фосфорита и руда обојених метала. Истим именом назива се и Велика греда (550

МИРНА ОАЗА

Град Сиуах, недалеко од границе Либије, у египатској пустињи, има историју која потиче из IV века пре наше ере. Данас је то мирна оаза чији становници поштују традиције и живе од гајења урми изванредног квалитета. О овом граду написао је чланак швајцарски журналиста Гјј д'Велвал.

Мала плажа Марса-Матрух, на египатској обали једино је место са кога се може догледати у Сиуах.

Кад се у правој линији крене ка југу, потребно је прећи 310 км дуж либијско-египатске границе да би се стигло до оазе. Неких 100 километара пут је њомбаст, а после он постаје само стаза, па понекад нема ни ње. Једина ознака за оријентацију је телефонска линија која везује Сиуах са осталим светом. Без ње би се човек изложио опасности да залута јер је пустиња монотонно равна, прашњава и шљунковита.

На тридесетак километара испред Сиуаха налази се једна планинска препрека која као да пресеца пут сваком успеху. Али, пут се наово појављује.

„Месечева планина“, како се она зове, права је пустиња. У апсолутној тишини ова величанствена лепота од камена још је лепша када се изненада после једног заокрета угледају поља Сиуаха са огромним бројем пали и оаза, куће боје окера и у дубини, иза великог сланог језера, дуне у огромној пешчаној пустињи.

Римска окупација

Преко планине мртвих, Ђебел Мота, најзад се прилази Сиуаху. У својим многобројним подземним ходницима Ђебел крије скелете Римљана, остатке првих Европљана који су ту били настањени око 160 године. Али, историја ове оазе почиње у IV веку пре наше ере. У то доба у Сиуаху се налазио чувени Амонов храм, где је Александар Велики тражио савете од божанства. Римљани су господарили оазом више векова. Готово свуда у Сиуаху се могу наћи успомене на њих: купатила и канали за наводњавање и данас функционишу као и у оно време кад су били постављени. По одласку Римљана оаза постаје арапска све до XVII века. А онда пада у руке Туарегу који су дошли из Хогара, једне планинске земље у Сахари. Туареги који и данас сачињавају основни део становништва били су побеђени од моћне арапске заједнице Сенуси, великог муслиманског братства које је 1835 године основао Си-Мохамед бен Али ес-Сенуси. Од тог времена Сенуси господаре крајем и мада су данас малобројни они ипак претстављају владајућу и руководећу класу.

Оаза се налази на простору дугом 70 а широком 30 километара, на коме расте око 80.000 пали. Урме које дају плодове изванредног квалитета, веома су цењене на светском тржишту. Кад су ушећерене могу да трају и више година. Главни занимање становништва је гајење и берба урми, тако да сваки грађанин Сиуаха живи углавном захваљујући њима. То је прави занат: потребно је много тру да око њих, готово за сваки плод посебно, а два момента су веома важна: сушење на сунцу и одабирање.

Мада је шенк Сиуаха богат

он живи исто као и његови поданици. Једина разлика је у томе што је његова кућа саграђена од камена а остале су од набоја и сушене на сунцу.

Традиционални живот

Сиуах има око 2000 становника који живе у „граду“ док их у оазама има 4000. Куће на један или два спрата саграђене су од дрвених делова пали и сасушене земље. Уобличене од влажне земље оне се стврду на сунцу и постају изванредно отпорне. Једина опасност за ове куће су кише. Али како оне падају просечно пола ча са годишње, штета од њих практично не постоји. Ипак пре 30 година, према легенди јер у погледу година мишљења су подељена, киша је падала цео дан и ноћ. Многе

куће су се тада расквасиле и сручиле као блато а било их је и мртвих. Ниједна породица није била поштеђена. На месту разрушених села становници Сиуаха поново су саградили потпуно иста.

За време Другог светског рата Сиуах је имао узбудљиву историју. Оазу су непрекидно држали час Италијани, Немци а затим Енглези, што је била последица наизменичне победе Ромела и Монтомерија. После рата Египћани су долазили у више махова и чак су поставили и малу војну пошту.

Али, и поред ових контаката са осталим светом становници Сиуаха воде традиционални живот који модерна новаторства нису још дотакла. Они су горди на своју малу земљу и увек говоре да су по националности „Сиуи“.

Медицина кроз векове

СМЕХ КРАЈ БОЛЕСНИЧКЕ ПОСТЕЉЕ

У медицинском кабинету великог француског писца и научника — хуманисте Франсоа Раблеа (рођен

1483 или око 1484 — умро 1553), био је скривен један мађиски лек: смех. Он је овај лек примењивао на болесницима са изванредним успехом кроз своје дело „Гаргантуа и Пантагруел“. Рабле је своју књигу, како сам каже, напи-

Франсоа Рабле био је многостран човек: калуђер, хуманист, плодан књижевник, научник, и најзад „доктор медицине по инстинкту и избору“. Његова медицинска каријера почела је 1530 године, када је одбацио калуђерску одежлу да би студирао медицину у Монпељеу. После завршених студија он је ту држао предавања о Галену и Хипократу чија је дела касније док је боравио у Лиону преводио. Ипак, и поред поштовања према овим старим ауторима, Рабле је одбацио да се покори њиховом ауторитету горећи:

— Иако су то били велики учитељи ни они нису знали све... уколико више знамо, утолико се више питања поставља пред нас тражећи своје решење. Наука је, као и природа, бескрајна.

У Лиону, где је био постављен за болничког лекара, Рабле је, као гост, држао предавања из анатомије. Ту је он описивао људско тело с толико заразним одушевљењем да је један студент, после једног предавања, изразио жаљење што није био леш на столу за сецирање и предмет „тако божанственог излагања“.

Рабле је био веома горд на то што је лекар или, како је

сао из „љубави према писању и због несташнице новца“. Али, на његове пацијенте, нарочито оне који су боловали од костобоље, главобоље и мрзовоље, она је деловала као најбољи лек.

Велики хуманиста био је свестан многих болести од којих је боловала — медицинска наука. Он је својим пером покушао да отстрани те болје исмевајући недоучене и самозване анатоме, траваре, лекаре-астрологе. Немилосрдно је критиковао медицинску науку због тога што ју је волео и што се надао да ће јој таквом критиком вратити њено достојанство и значај.

он то звао, филантроп. Баш због таквог свог става према лекарском позиву, он је као књижевник исмевао лекарешарлантане и лекаре — незнalice и њихове бесмислене лекове. Али, то његово исмевање било је увек руковођено сажаљењем према њиховим „жртвама“ и жељом да им помогне — и то не само смехом.

м) на полуострву Мангишлаку, на северо-источној обали Каспског Језера.

Залив црвенкасте воде

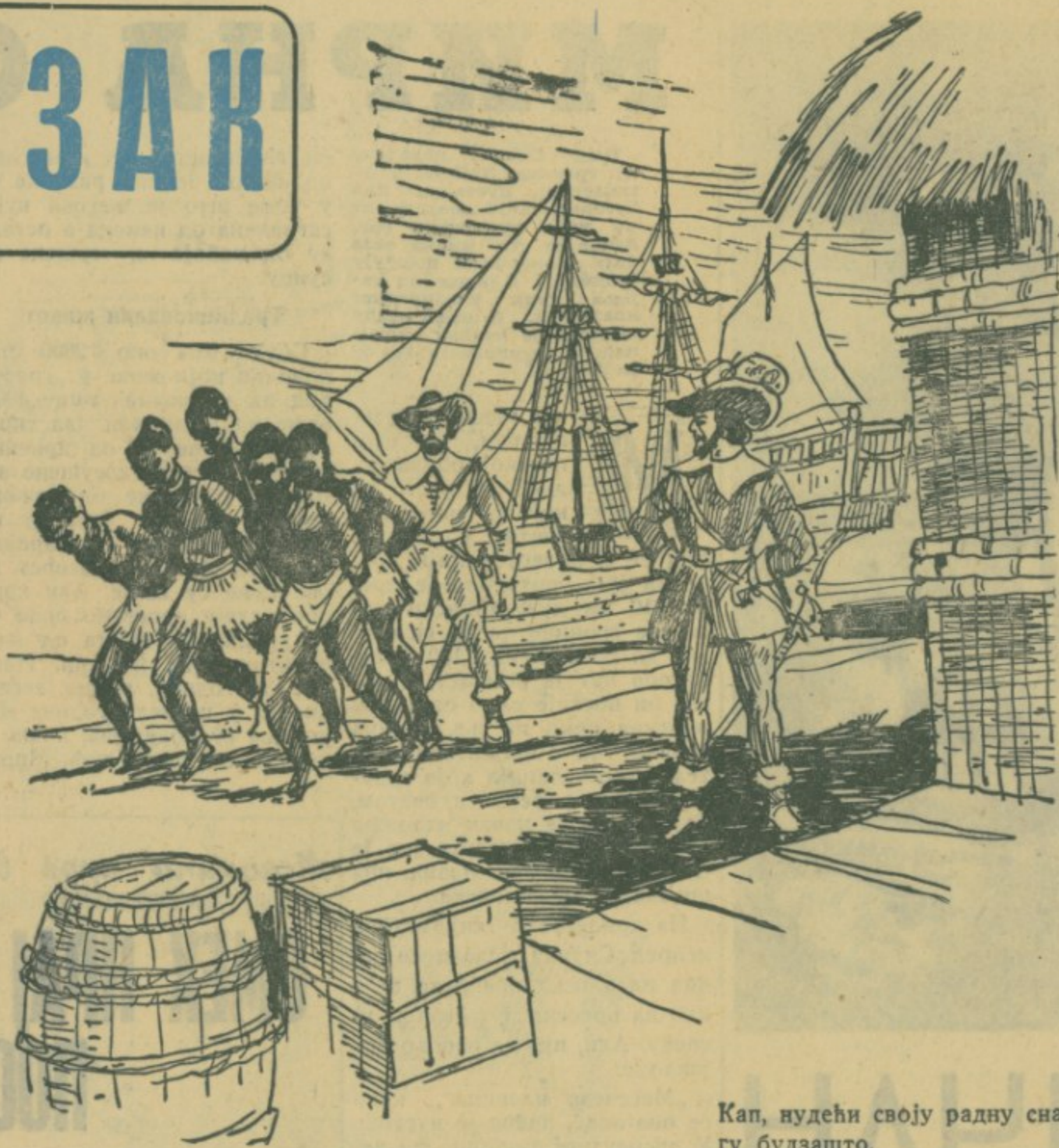
Каспско Језеро на истоку, залази дубоко у копно под именом КРАСНОВОДСКИ ЗАЛИВ. Назив је сасвим оправдан: вода залива је црвенкасте боје од прашине коју из оближње пустиње доносе ветрови па су га Руси зато назвали — Красноводски. На обали залива је и град Красноводск са око 40.000 становника, основан 1863 године.

ДОЛАЗАК

БУРА И ЕНГЛЕЗА

у Јужноафричкој Унији

Кап, нудећи своју радну снагу будућности.

Васко да Гама је већ 1497 уз обале Јужне Африке наишао на Бушмане и Хотентоте, али тек по доласку у Источну Африку — данашњи Мозамбик — имао је прилике да сретне црног човека. Африканци су му причали о великом црначком краљевству Мономотапа у Централној Африци, али то га тада није интересовало. Тек у XIX веку белац наилази на рушевине Зимбабве, у данашњој Јужној Родезији, недалеко од Форт Викторија. Археолозима и другим научницима оне су послужиле као доказ да је стварно, пре осам векова, Зимбабве био главни град великог црначког краљевства о коме је Васко да Гама слушао. Рушевине недвосмислено доказују постојање аутохтоне црначке културе тога доба. Разна Банту племена, у потрази за свежим пањацима, селила су се из Централне Африке ка југу и, према налазима историчара, године 1600 стигла у данашњи Натал.

Долазак Буре

Холандска источно-индиска компанија кад је 1652 године послала ван Рибек, са групом Холанђана, да оснују станицу испод Табле Монтуана, није намеравала да колонизује Кап, тај део Јужне Африке. Требало је само да снабдевају бродове који су пролазили око Рта Добре Наде на путу за Југоисточну Азију, свежим воћем и поврћем. То је био првобитни задатак ван Рибекове групе на Капу. Међутим, звезда холандске колонијалне моћи већ је заглавила. На помоћу је била британска. Компанија се зато није много бринула за своје намештенике у Капу и од самог почетка водила је политику „скидања са платног списка“. То је присиљило малу, белу колонију на економско самостајење, а то је био и почетак колонизације Јужне Африке од стране холандских калвиниста.

Досељеници су почели да покорављају тамошње урођенике, Бушмане и Хотентоте, или су их присиљавали на узмицање ка унутрашњости. У тој борби дошљаци су 1657 године победили Хотентоте и сатерали их у високе планине. Од разних епидемија, или зато што су им белци одузели најбољу земљу, где су они дотада напасали стоку, Хотентоти масовно изумру.

Привреда колоније, од самог почетка заснивала се на робовском раду, а у друштву су владали робовласнички односи. Боја коже условљавала је и поделу на класе. Због недостатка радне снаге већ 1658

године стижу прве групе робова, увезених из данашњих португалских посела и Гуане. Робове су увозили чак и са Малаје. Белом колонијатору они су били веома одани, јер зато што нису познавали терен, није постојала опасност од бежања.

Потомци Холанђана који се зову Бури — што значи селаци — изоловани од осталог света, од самог почетка досељавања водили су борбу са афричким племенима ради преотимања земље и стоке.

Борба за земљу — Долазак Енглеза

Енглези су дефинитивно окупирани Кап 1806 године. Њихов долазак у Јужну Африку значајно је и ступање на снагу новог друштвеног система — капитализма, на супрот, бурском робофеудализму. Енглески колонијатор, формално је укинуо ропство на Капу године 1834.

У време британске окупације Капа, тамо су постојале две врсте робова: увозни, као покретна имовина белог робовласника, коју је он куповао и продавао као и сваку другу робу, и домаћи. Пошто робови нису могли да подмире све потребе за радом, британска колонијална управа је 1809 године донела „Pass Law“ Закон о пасошима, на основу кога је сваки Хотентот ако не ради код белца проглашен за скитницу, а сваки скитница је кршио закон. На захтев не само полицајца, него и сваког белца Хотентот је био дужан да покаже „леgitимацију“, коју је добијао само ако је био у радном односу код белца. Они који не би били запослени и нису имали „леgitимацију“ сматрани су скитницама, хапшени и додељивани белцу на рад.

Заведено је и ропство деце Хотентота која су морала, заједно са родитељима да живе и раде на фарми белца. „Закон о пасошима“ ништа није говорило о новчаној надокнади — присилно мобилисана радна снага није никада плаћана.

Овај облик регрутovanja радне снаге који је британска колонијална управа завела помоћу пасоша није се ни до данас изменио у Јужноафричкој Унији.

Половином деветнаестог века одиграле су се одлучујуће борбе између колонијатора и црначког племена Хоса. Оно се није могло одупрети јачој снази и боље наоружаним белцима који су се притом послужили лукавством. Да би избегли даље овакве сукобе, измислили су да „пророк“ светује племена да побегну у „с неба“. Настало је самоубијање Хоса, народа од 150.000

људи. Помрло је 50.000 од глади, а они који су на време одбацили „спасење с неба“, били су присиљени да напусте своју земљу и побегну у колонију

Ратничко племе Зулу

Почетком XIX века у данашњем Наталу, деловима Трансвала и Мозамбика, постојало је ратничко племе Зулу. Њихов познати поглавица

Цака успео је да створи веома јаку, дисциплиновану и борбену војску, која је покорила остала црначка племена у том делу Африке. Са њима су Енглези с времена на време долазили у сукоб и увек извлачили дебели крај.

На североистоку, на границама Натала, Бури су наишли, као и Енглези, на Зулу племе. Први војнички сукоби нису успели. У то време Цака је већ био убијен па су се водиле борбе ко ће да га наследи: Динган или Мпанда. Делегација Буре која је пошла на преговоре са Зулу поглавцима била је побијена. До одлучујуће битке дошло је 1838 године код Плаве реке где су Зулу најзад потучени. Не зато што су Бури били јачи и надмоћнији, већ због издаје Мпанда, који се борио на страни Буре, против свог супарника Дингана. Ту своју велику победу, Бури данас славе као „дан борца“.

Без обзира на овај неуспех, Зулу ни као народ, а ни као војна сила нису били разбијени. Битка код Плаве реке ни издалека није имала онај значај који су јој Бури придали, јер је агресија Буре завршена неуспехом, а Зулу су и даље остали господари на својој земљи.

Пљачкашки ратови тога доба, које су водили и Бури и Енглези против домородаца, у намери да их подјарме биле су прва фаза колонизације Јужне Африке. Бурима-номадима, који су живели од напасана стоке, биле су потребне велике површине земље која је претежно полупустиња.

Начин живота ових цивилизатора није се ни по чему разликовао од афричких примитиваца. Бури су говорили да су домороци деца ђавола одређена да служе само господарима.

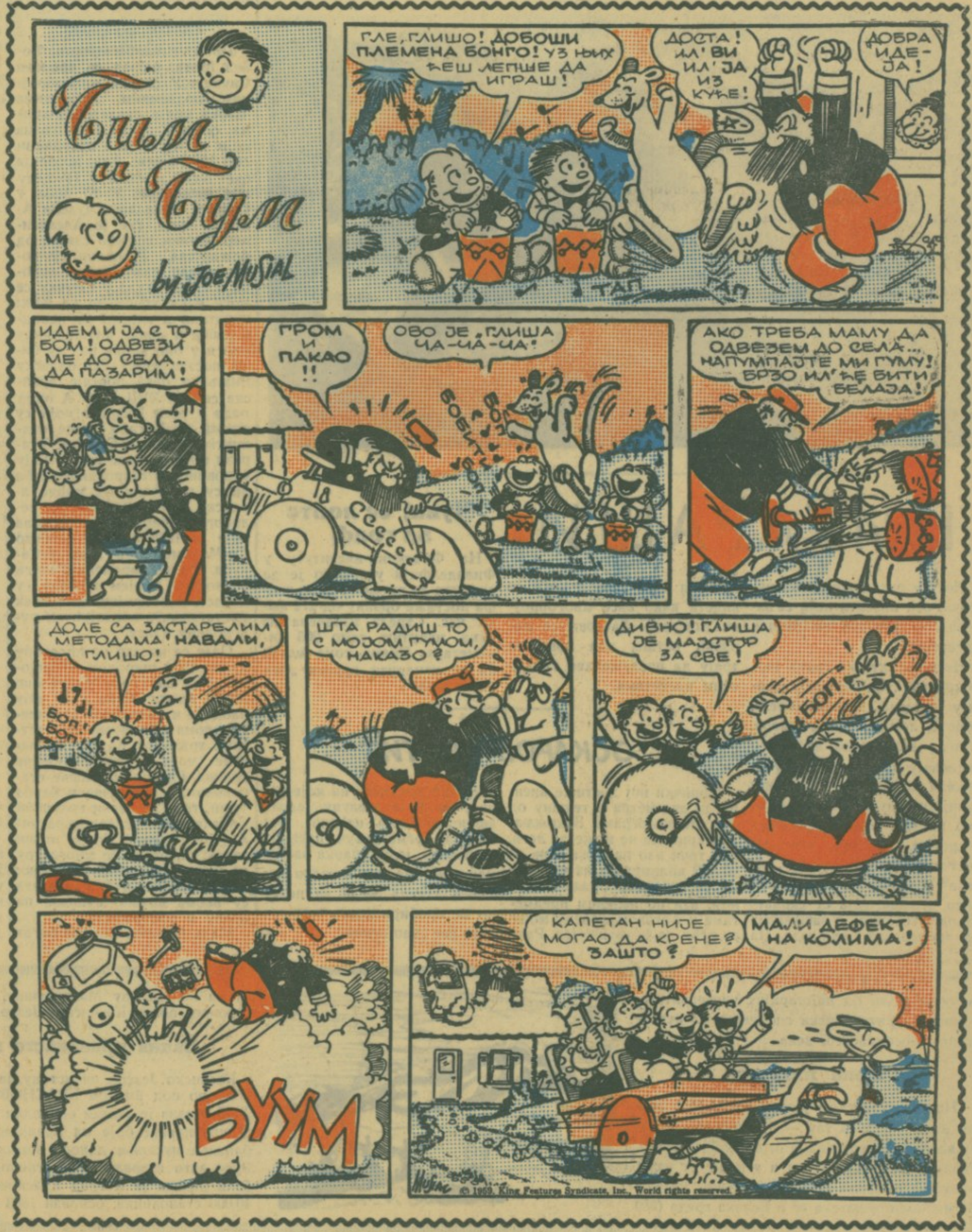
БЕЛЕ ВРАНЕ ПОСТОЈЕ

Први човек који је употребио израз бела врана, колико се засад зна, био је римски песник Јувенал. Израз је сачуван у његовој Седмој сатири. Отада су се тим појмом називали необични, сасвим ретки људи који својим држањем свраћају на себе пажњу осталог света.

Међутим, у природи је заиста могуће видети коса, врну или петла љиљанове боје, а наука је објаснила услед чега долази до овакве промене. Ако из неког разлога престане производња пигмента у организму, перје побели. Такве су птице албиноси. Чак и дужица у њиховом оку је безбојна или бледоружичаста и то услед крви која је на тапа. У природи се догађа и делимичан албинизам: само је један део безбојан док је други обојен.

ОПТИМИЗАМ

Француски комичар Тати рекао је недавно: „Оптимизам је углавном последица недовољне обавештености!“ Али, понекад је добро да се све не зна.

ИСТИНИТА РАТНА ПРИЧА

ЧЕТРНАЕСТ ДАНА ПАКЛА

Пожури! Пожури! — викали су јапански стражари а упоредо с њиховим крицима одјекивало је праскање бамбусових штапова, којима су шибали заробљенике по рукама, главни, ногама... Јапанци су тако гонили ратне заробљенике да кроз бурманску дунглу изграде железничку пругу на којој је оставило животе више од 60.000 њих.

И ја, Џемс Бродок, наредник 18 извиђачког пука, био сам ту. Онај ко ме је знао пре него што су ме Јапанци заробили при паду Сингапура, тешко да би ме препознао. Од 70 килограма спао сам на 44.

Изгладнели, болесни и готово наги — око бедара су нам висили само комади папирнате саргије, личили смо на поворку несрећних сужњева.

Сваког дана, на путу од логора до деонице пруге, виђао сам једну колибицу од бамбусове трске, нимало већу од неке штенаре. Нисам знао шта је то, а обузет својим мукама и очајањем, нисам био разоднао да се распитујем. Али ипак сам дознао — и то на заиста страхан начин.

Налазио сам се у радној групи заробљеника, који су преносили материјал, одмах иза оних који су раскривали дунглу и правили трасу за пругу. Терет је превозио нашу снагу, а свака пуна лопата земље морала је да буде пренета десетак метара даље. Храна нам је, ако се тако може назвати, била прегршт пиринча и нека врста чорбе од осушеног зеља. Сви они заробљеници, болесни и неспособни да раде тешке послове на прузи, по наређењу Јапанаца морали су сами себи да прибаве храну у дунгли.

Тиха агонија

И тако су, сваког јутра ови људи, оболели од грознице и дизентерије, могли да се виде како посрћу по дунгли да

би ухватили неку „дивљач“.

Глад нас је мучила. Жеља за мрвицом хране постајала је опсесија. То ме је и навело да се у једној кризи одлучим на крађу. Јапанци су често динамитом ловили рибу у реци. Мој план је био да из кухиње украдем храну.

Са овом намером упознао сам наредника Гранвила Лоренса и Дигер Брукса, Аустралијанца, са којима сам се спријатељио у заробљеништву. Направили смо заједнички план. Ноћу, свако од нас је, под изговором да иде у клозет, требало да се искраде из логора. Имали смо да се састанемо на одређеном месту. Онда ћемо покушати да се увучемо у кухињу и одатле нешто узмемо.

Одређене ноћи око два часа, дао сам знак Гранвилу да се искраде. После десетак минута гуриуо сам и Брукса. А нешто доњије, пошао сам и ја. Стражар, који је стајао крај оне бамбусове колибице, упитао ме је куда ћу. Одговорио сам: „Бенцо“ — што на јапанском значи клозет. Пропустио ме је.

Ускоро, на заказаном месту нашли смо се сва тројица, и почели лагано да пузимо ка кухињи. Испред зграде није било стражара. Тихо смо се увукли и нашли три низа риба. Један смо ставили у џак са пиринчем и Гранвил се са овим драгоценим теретом тихо извукао као змија. Затим смо Брукс и ја дохватили гомили краставца, лука и зеленог поврћа. Он је пошао са пуним наручјем. У једном углу приметио сам неколико великих лимених здела са уљем од кокосових ораха. Један сам одмеравао тежину једне од њих, кад се врата нагло отворише и у кухињу бануше два јапанска стражара.

Кундацима својих машинки оборили су ме на под. Ударали су ме где стигну, а онда су ме одвукли у стражару. Тамо сам стајао, једва се држећи на ногама, све до сви-

тања, а онда су ме спровели до колибе од бамбуса.

Жив сахрањен

На њој није било прозора. Нисам могао да видим чак ни улаз, све док један од стражара није подигао мали поклопац на зиду. Приморали су ме да клекнем, и ударцима ногу упутили да се увучем унутра. Отвор је био тако мали да сам се са напором кроз њега провукао.

Да ли је ово направљено за штенару или за самог ђавола? Мада од бамбусове трске, зидови нису пропуштали ни најмањи трачак светлости. Никада у животу нисам видео такав прили мрак.

Претучен и исцрпљен покушао сам да се сручим на под. Али, тада сам открио да нити могу да легнем нити да стојим. Димензије овог трапа доњије сам утврдио: 1,50 м x 1,50 м x 1,60 висине. Савио сам колена, погнуо главу и заспао. Пробудио сам се згрчен, гладан и жедан.

Пренерзиво ме је сазнање о условима живота овде. Врата се убрзо отворише. При бештавој светлости угледах два пара ногу: јапанског војника и неког заробљеника. До мене допре глас:

— Издржи, Џим, ми смо с тобом.

Реч охрабрења прекиде пеница Јапанаца. Непосредно после тога стражар убади тањир пун пиринча. Избезумљен од глади зграбио сам пуну шаку јела и стрлао у уста. Али, пиринач је био из мешан са сољу и ја сам морао да га испљужем.

Вода

То је био тек први дан. Језик ми је био рапап као шмиргл-папир.

Врата на трапу се отворише. Два пара ногу више. Клекао сам и провирно. Ноге неког заробљеника биле су врло близу мене, а на његовом листу приметио сам обешену боцу воде. Шептао сам је и она се лако одвоји. Згурно

ста се у угао и дрхтећи принео је устима. Јапанац ми је убацио зделу пуну пиринча.

— Хвала вам, другови, — захваљивао сам им се у мислима безброј пута. Онда сам узео неколико зрна пиринча и са стрепњом их окусио. Били су слатки. Знао сам да је ово „следовање“ од хране коју је Гранвил однео из кухиње. Дошло је у добар час. Трбух је да одолим искушењу и штедим храну и сваки гуљај воде.

Наступили су затим напади грознице. Више нисам патио од врућине већ ми је језа кидала тело. Тешко ми је било да учиним и најмањи покрет.

Смењивали су се дани и ноћи, а ја нисам више знао када је шта, сем при отварању врата кад би ми светлост пала на лице. У почетку нагла светлост изазивала ми је бол у очима, тако да сам могао само да назирем. А доњије је више нисам могао ни да разазнајем светлост од мрака. Пао сам у неко летаргично

сове, речи на енглеском. Покушао бих да седнем, али би ме те руке просто приморале да поново легнем и као да су говориле: „Смири се, момче“.

Најзад сам схватио: Јапанци су ме пустили из трапа. Био сам болестан и сада сам се налазио међу пријатељима. Али сам био полусвестан и слеп. Трбух је да прођу две недеље да бих могао тек да им назрем лица. Чак и данас, осамнаест година после тога

стање. Физички бол, жеђ, глад, за које сам потсвесно знао да и даље постоје у мени, као да су отупели. Легео сам на неком облаку. Време је пролазило...

Ипак жив

Чуо сам врло удаљен узвик: — Докторе. Хеј, докторе, дођи брзо!

„Некоме је потребан хитно лекар“ — мислио сам у потсвести.

Осећао сам понекад нешто топло и слатко у устима. И руке, благе руке, и чуо гла-

не могу да поднесем јаку светлост.

Дознао сам у болници шта су све моји другови покушали да учине за мене. Моји официри су батнани зато што су протестовали код команданта логора, а заробљеници покушавали да ми кришом дотуре храну и воду. Јапанци су их немилосрдно шибали.

— Колико сам био у трапу? — упитао сам доктора.

Он се благо насмеши и рече: — Четрнаест дана.

ЈУРА

Овај период дуг 43 милиона година добио је своје име по планини Јури у Француској. Земљом су владали диносауруси, од којих су многи били огромни. Слабо покретни и углавном биљождери, они можда нису били тако страшни као што су изгледали. Амфибиус диносаурус (21) тежио је и преко 20.000 килограма, а био дуг и више од 20 метара. Већина њих живели су у води где су се лакше кретали и налазили биљну храну а и заштиту од непријатеља.

Стегозаур (22) је био дуг око 10 метара, а према својој величини имао је мозак мањи од било које животиње. Живео је на земљи и јео биљну храну. Позната су само три примерка најраније птице археооптерике (23), и сва су три нађена у Немачкој. Један се може видети у Националном историском музеју у Лондону.

КРЕДА

Овај период од 67 милиона година, добио је име по латинској речи — крета. Диносауруси су тада постигли свој максимални развој. Велики месождери врсте диноса-

уруса — тираносаурус (24) достигали су и 18 метара у дужину, а имали су снажне чељусту пуне зуба. Мањи, такође месождери (25) били су много покретљивији. Сератопсиде

Степене нам причају ИСТОРИЈУ ЖИВОТА

(26), огромни рептили од десет метара дужине и са великим рожнатим роговима на глави, такође су живели у овом периоду, и њихови остаци нађени су у Канади. У водама су били последњи плезиосауруси (27), а у ваздуху птеранодон (28) највећа створења свих времена која су могла да лете, са распоном крила од преко 8 метара. Пред крај овог периода диносауруси су почели да изумиру. А доба циновских гмизаваца било је завршено. Једна од последица тога доба била је појава нове врсте вегетације, која, за дуги период година, није могла да послужи као храна животињама.

ЕОЦЕН И ОЛИГОЦЕН

Ова два периода трајала су укупно 33 милиона година, и означавају почетак савременог живота. Дрвеће и жбуње покривало је земљу. Циновска птица диатрима (29) није могла да лети, али је захваљујући својим јаким но-

гама брзо трчала. Тада су живели велики сисари преживари — копитари (30) слични малим диносаурусима али са роговима на глави: арсинонтерниум (31) је један од њих. Висок и чудног изгледа индрикотерниум (32) је био безроги риноцерос висок око 6 метара. Мали четворопрсти коњи, хиракотерниуми (33) били су нешто већи од паса.

МИОЦЕН И ПЛИОЦЕН

Последњи период Терцијера, трајао је 24 милиона година, показује настанак многих нових фамилија животиња. На слици се налазе велики длакави преци циновских

лењиваца (34) са преласка Миоцена у Плиоцен. Иза њих је неколико малих јелена (35), чија је еволуција управо почела. Развој мастодона (36) трајао је све док нису изумрли. Једна врста коња са три прста, великог као магарца, која се брзо усавршавала била је мерихипус (73).

КВАРТАР

Овај период води нас кроз Ледено доба све до наших дана. Траје већ око милион година. На сцену живота стигао је и човек. Смилодон (38) циновска мачка на-

пада коња, у присуству једне породице медведа (39). Иза дрвета је длакави риноцерос (40) који је изумро, док крдо мамута (41) пролази. И ови циновски сурлаши су такође изумрли. Свет је тада био на почетку фазе са људима и животињама какве познајемо данас.

(Крај)

КАО ТАЈНУ ФАБРИКУ...

У предграђу града Лидса, који се налази у Северној Енглеској, уздиже се велика зграда коју чувају као какву тајанствену кућу. Ниједан човек нити завежљај не могу да прођу пре но што се најсвесније прегледају. Детективи су на свим странама. Кроз капију изиђе по који наизглед обичан трговачки камион. Његов оклоп није од челика, у камyonu нема оружана пратње, али кад се креће улицама Енглеске прате га по неколико аутомобила са полицајцима у чијим су рукама лажни митраљеви.

Шта се налази у таквим камионима? Тешке, челичне касе које лутују за Бери или Акабу, Каракас или Бангкок. У свакој се налази благо различитих монета: у швајцарским францима, у јорданским динарима, венецуелским боливарима, тајландским тикалмима. Све те и друге банкноте излазе из штампарских машина ове куће у Лидсу. Кроз њену капију прође понекад и пакет новчаница од 50 милиона динара, јер је то највећа радионица банкнота у свету.

У нарочитим одељењима ове куће прта се, реже у метал и штампа будући новац за 92 државе. Талентовани цртачи задовољавају врло различите наруџбине. Швајцари, на пример, захтевају да на њиховим новчаницама буде једноставан, оштар цртеж, али у модерном стилу. Иран тражи врло сложене шаре које потсећају на старе персиске тешке. Новозеланђанима се свиђа маварска уметност; за Камбоџанце су неопходне играчице. Велика јужноамеричких земаља тражи да њихов новац личи на доларе САД и да носи лик председника републике. Најрт се израђује пером, боји се и шаље на углед националној бани. Рачуна се да у целом свету нема више од

стотину мајстора резача који су способни да израде квалитетна метална клишеа за новчанице. Од њих стотину двадесет их живи у Лидсу. Готово сви граверни одликују се истим душевним особинама: тихи су, воле шалу, изванредно су стрпљиви и потпуно предани послу. Док су на раду, нико не сме да их узнемирава, још мање да им смета. У пројектној дворани двадесет стваралаца су размештени на растојању, а тишина је као да нема живе душе.

Цртежи гравера новчаница имају далеко већу вредност но што је њихов естетски изглед. Циљ је да се осујети фалсификовање и томе највише служе компликовани геометрички преплети. Ниједна људска рука није у стању да савршено понови те шаре нити да их поново уреже у метал, изузев ако се фалсификатор на неки начин домогао кључа цртачке формуле.

Једна добро отштампана новчаница има две важне одлике којима такође пржи сваком чак и најбољем фалсификатору, који би поседовао и најфинији фотографски апарат за репродуковање лажног новца. То су квалитет боје и квалитет хартије. Као и друге чувене творнице новца, тако и ова у Лидсу употребљава боје

које се не могу имитирати. Оне се стварају на основу нарочите формуле која се држи у највећој тајности. И папир се прави на основу специјалних формула. Пошто се серије новчаница отштампају, води се рачуна о сваком квадратном сантиметру отпатка. Водени отисак у хартији такође је тврд орах о који доме зунобе и најпромућурији фалсификатори.

У данашњој и сталној борби са фалсификаторима, твор-

ница у Лидсу пронашла је неколико „брав“ за које још нико није израдио „кључеве“. Једна од њих је „кончиј сигурности“, врло фини кончиј од пластичне масе који се утискује у папир у току производње. Фалсификатори, у немогућности да ураде то исто, штампају на хартији сличну фини црту, али је довољно да се мало загребе ноктом па да се открије лажна банкнота. Народне банке неких земаља имају по једну нараву у коју

се ставе стотине сумњивих новчаница. За тили час направива изабаци настрану фалсификоване.

Свака творница има своје обичаје и своје специјалитете. То ће рећи да оно што једна пронађе, друга не мора да усвоји. На пример, творница у Лидсу користи се воденом штампом и кончијем сигурности, али друге то нису прихватиле као систем. Оне обезбеђују новац у већини случа-

јева каквоћом хартије и квалитетом штампе.

Предузеће у Енглеској основано је 1813 године. Његов творац прво се интересовао за израду врло финог и скупоценог папира. Потом је усавршио штампање карата за играње, а кад је почела производња марака у Енглеској преузео је тај посао. Повластица енглеске владе да за 30 година једино он производи поштанске марке за Велику Британију, омогућила му је добру зараду а са њом даље усавршавање људи и алата. Пошто се пробио, почео је да добија поруџбине и из других држава.

Почетком нашег столећа развој трговине и индустрије у свету изазвао је потребу многих држава за штампањем новчаница које су замениле златан и сребрни новац. Поједине земље су покушавале да саме обаве овај посао, али им се јако светило. Међународни фалсификатори показали су се далеко вештији од добронамерних али невичних радника.

Највећи подухват у фалсификовању новчаница догодио се, као што је познато, у току Другог светског рата. Да би разорили британски монетарни систем, Немци су прокријумчарили у Уједињено Краљевство и у друге делове света лажну новчаницу од пет фунти. Банкнота је била добро израђена тако да је могла да превари чак и многе стручњаке. Срећом по Велику Британију, рат се завршио пре но што је „новац“ растурен у већој количини.

Дуго се мислило да су плоче за штампање лажног енглеског новца бациле СС трупе приликом повлачења у једно планинско језеро у Аустрији. Али до данас нису откривени никакви докази. Једино су пре извесног времена пронађени свежњени фалсификованих фунти у језеру Теплиц, а отприлике пре три године енглеска народна банка издала је новчанице новог типа од пет фунти. Приликом производње водило се рачуна о последњим техничким проналазцима. Уведене су пастелне боје, кончиј сигурности, рељефни делови банкноте који се могу осетити пажљивим додиром, а употребљени су и тајни поступци од којих се један састоји у томе што хартија има извесна електронска својства.

Једна једина

Животиње производе вуну. Инсекти испредају svilu. Памук је биљка. Међутим, једна једина стена може да се уситни у влати танке као коса

и од њих да се направи одећа — то је азбест. Веома користан због своје отпорности према ватри и велике изолационе способности, азбест се употребљава још из ранијих времена као фитиљ за лампе, и за заштитне материјале и одећа.

ЗАШТО УВЕК ЧЕТВРТОМ

Енглези се већ и сами питају зашто увек гласају четвртком? У изборном закону не стоји да се гласање мора обављати баш тога дана. Ни канцеларија претседништва владе није могла да да објашњење. Људи су онда закључили да је и то, као и многе друге ствари код њих — традиција.

ТРЕКИ НА ПЛАНИНИ

ПРАВИМ ПОДРУЧЛИВИМ СМЕХОМ, РУДИ ЈЕ НАПУСТИО КРИМУ...

МОЈ РОЂЕНИ СТРИЦ ПОТСМЕВА МИ СЕ ПРЕД ВОДИЦИМА И НОСАЦИМА!

КАРМА

ДА' ЈА КУ МУ ПОКАЗАТИ... СВИМА КУ ИМ ПОКАЗАТИ!

У КУРТАМ ЈЕ СТИГЛА ВЕСТ ДА ЈЕ ЧУВЕНИ ВОДИЧ САКСО, ИЗ СУСЕДНОГ СЕЛА БРОДИЦА ПРИСТАО НА ПОУДУ КАПЕТАНА ВИНТЕРА...

ОН ЈЕ ОБОЈИЦА СУ ЛУДИ!

НИКАД ИХ ВИШЕ НЕЊЕМО ВИДЕТИ!

ИПАК ЈЕ ШТЕТА ШТО НИЈЕДАН ВОДИЧ ИЗ КУРТАЛА НИЈЕ ЗА ТО ИМАО ДОВОЉНО ХРАБРОСТИ!

БИО ЈЕ ЈЕДАН... АЛИ СУ ГА ИСМЕЈАЛИ!

У ТОМ ТРЕНУТКУ ЈЕДАН ПОСМАТРАМ ЈЕ УЗВИКНУО... ДИМ ИЗ СТАРЕ КОЛИБЕ НА ЈУГОИСТОЧНОЈ СТРАНИ ПЛАНИНЕ!

КАПЕТАН ВИНТЕР И САКСО!

ТО ЈЕ ГОТОВО НА ПОЛОВИНИ ПУТА!

РУДИ, КУДЕШ ЛИ... ОТИШАО ЈЕ!

РУДИ ЈЕ ПОХИТАО У СВОЈУ СОБУ ИЗНАД КРИМЕ... КОШУЉА КОЈУ ЈЕ МОЈ ОТАЦ НОСИО КАДГА ЈЕ ПЛАНИЦА УВИЛА!

ДО ТЕ КОЛИБЕ НИКО НИЈЕ СТИГАО ОКАКО ЈЕ РУДИ У ОТАЦ ГА СТРАДАО ПРЕ ЕСНАЕСТ ГОДИНА!

НАСТАВЉА СЕ

ОВОГОДИШЊА АТРАКЦИЈА

Излет на највеће острво света у Северном Подарном Мору претстављаће највећу atrakцију овог лета. Излете на Гренланд организује једна путничка компанија из Копенхагена. Од половине јуна до 8 септембра смењиваће се туристи на излетима од по 16 дана. Излетници ће, у групама по 60, авиолима бити пребацивани из Копенхагена у Нарсарсуак на Јужном Гренланду. Туристи ће провести неколико дана у лову, посетити ескимо насеља и разгледати унутрашњост острва.

1.600. КИЛОМЕТАРА ПЕШИЦЕ

Око 700 мушкарца и жена препешачиће 1.600 километара, од крајњег севера у Шкотској до најјужнијег дела у Британији, да би се такмичили за награду коју је енглески милионер Батлен одредио добитнику ове трке.

Кад се оствари

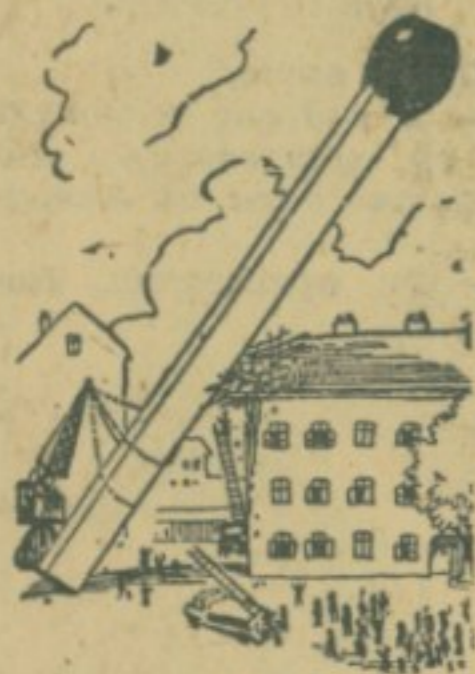
Најмање шест лабораторија у свету раде на проналажењу електронског система који ће моћи да „разуме“ људски говор и да га дешифрује. Када

то успе човек ће бити у стању да једноставно говори оци микрофон — пише на машини. Врхунац ће претстављати машина која би била у стању да речи изговорене на једном језику одмах преводи на други и откуца их.

ЦИНОВСКО ПАЛИДРВЦЕ

Огромно палидрвце дугачко 50 метара са страном од

три метра могло би се начинити од свих оних палидрваца која се у свету употребе само у току једног дана.

Сајам играчака у Нирнбергу

Једанаести интернационални Сајам играчака у Нирнбергу одржан од 3 до 8 марта ове године, постигао је огроман успех. Према непотпуној статистици на Сајму је било више од 9000 купаца од којих су 2000 из разних држава.

Међу многобројним новитетима примећен је и модел „Бонинг 707“ са електричним мотором који имитира шум реактивног авиона, затим пловни носач авиона натоварен са три мала апарата који могу да буду катапулт-овани.

Напредак је приметан и у „летелим тањирима“, од којих су неки летели до 500 метара висине. Други модел, снабђен мотором од 1,5 ку-бика могао је да самостално

Гали значите?

СА СВИХ СТРАНА...

лети читав сат. Интересантни су теледириговани авиони са мотором које покрећу просте цепенне батерије.

Наравно да нису недостајали ни интерконтиненталне или „месечеве ракете“, које су биле верне копије совјетских и америчких.

Био је изложен воз десет пута умањен који помоћу електричног мотора постиже брзину пешака и тако успут укрцава децу. Намањен је парковима и децим вртићима.

Пластична материја је нарочито заступљена при изради минијатурних железница. Коструктори су се такође служили и пластичном маховином као амбалажом: локомотиве, вагони и остали делови играчака обавијани су њима да би се заштитили од повреда приликом транспорта.

За девојчице су биле изложене машине за прање веша, наравно луткиног, телевизијски апарати, фриџидери и плоче. А као специјалитет: минијатурни магнетфон снабђен транзистором.

Телевизија оно свето

Објављен је енглески план да се сви делови Британског Комонвелта повежу подморским кабловима. Прва деоница Енглеска — Канада била би начињена 1961 године, а затим друга од Канаде до Аустралије биће готова 1964 године. Доцније би се она продужила преко Малаје, Индије, Пакистана, Цејлона, Јужне Африке до Енглеске. Тако би линија повезала земљину куглу, али би се пренос видео са извесним закашњењем.

Једна пољска конзерваторска еквипа дошла је на идеју да изврши радиографисање (фотографисање помоћу Х зрака) бронзаних врата чувене катедрале у Гњезну, старом граду северноисточно од Познања, где су се до XIV века крунисали пољски краљевци.

Стручњаци агелса за конзервисање историјских споменика из Варшаве направили су 300 снимака само врата чије свако крило тежи око 900

Према извештају

Према једном извештају америчког министарства рада, службеници који су прешли четрдесет пету годину способни су за рад као и њихо-

ве млађе колеге. У извештају се каже да је продуктивност људи старијих од 45 година истоветна са ефектом рада оних од 25 до 45 а чак и већа од оне коју дају млађи од 25 година. Извештај је такође показао да је продукт старијих радника једномернији и устаљенији као и да они мање изостају и мењају посао.

килограма. Брижљиво проучавање ових радиографа омогућиће да се утврди техника израде врата као и степен њиховог кварења.

Досадашња испитивања су већ показала да врата нису била изливена из једног већ из више комада спојених међу собом.

Највећи немачки пловни багер, од 5.000 тона, биће поринут у море у немачкој луци Либеку. Багер ће из залива Жада одржавати дубину од 12 метара у каналу који води до луке Вилхелмсхафен и тако омогућити пролаз танкерима и од 100.000 тона. Други багер исте тонаже гради се у бродоградилници Шиндам у Холандији, а користиће се на ушћу Елбе и Везера.

Прва рафинерија шећера у Судану биће сagraђена близу Картума. Трошкови око изградње, коју помаже Немачка, износе око 60 милиона марака. Творница ће моћи да произведе годишње 55.000 тона шећера, што је половина целокупне потрошње у Судану.

Некадашњи нацистички логор у Дахау биће ускоро претворен у музеј. Баварци припремају исељавање људи који су у недостатку других станова смештени у баракама. Од логора ће се сачувати само четири бараке, а преврнути се место на коме су вршене прозивке као и зидови који су ограђивали логор.

Француска нуклеарна индустрија биће први пут ове године представљена на индустријском сајму у Хановеру, који се отвара 24 априла.

Штанд ће заузети површину од 500 квадратних метара и ту ће бити изложени сви апарати на атомски погон досад конструисани у Француској. У исто време она ће бити једина земља са узорцима те врсте на изложби у Хановеру.

Европска награда „Кортина-Улис“ коју је установио интернационални културни часопис Улис из Рима, биће ове године додељена за научно дело с темом „Перспективе истраживања у области извора енергије према садашњим европским условима“.

Награда износи милион лира а додељује се делу написаном на италијанском, француском, енглеском, немачком или шпанском језику које је објављено за последњих пет година. На конкурс могу да се појаве дела написана и на другим језицима али уз превод на једном од ових пет.

„КАРАВЕЛ“ НА АМЕРИЧКОМ ТРЖИШТУ

Не освајају Америку само француски малолитражни аутомобили. У ваздушном саобраћају ускоро ће се наћи познати француски двомоторни авиони на млазни погон типа „Каравел“, познати по добрим квалитетима на средњим ваздушним линијама.

То би био први путнички млазни авион из Европе који би се појавио на америчком тржишту. Засада само 80 оваквих машина са моторима Ролс-Ројс саобраћа у Европи и Америци.

Мотори које намеравају да уграде америчке фирме биће јачи, што ће омогућити даље усавршавање овог типа авиона.

СТАКЛО УМЕСТО ШПИРИТУСА

У многим музејима Источне Немачке више се не могу видети посуде са шпиритусом у којима се конзервирају разне животиње. Уместо њих стоје већи или мањи комади органског стакла.

Наиме, музејски стручњаци

изумели су нов метод заливњавања риба, змија, инсеката и других животиња течним плексигласом. Тако се животиње очувају боље и дуже него у шпиритусу, а уз то им је изглед много природнији. На слици је морски коњич заливен органским стаклом.

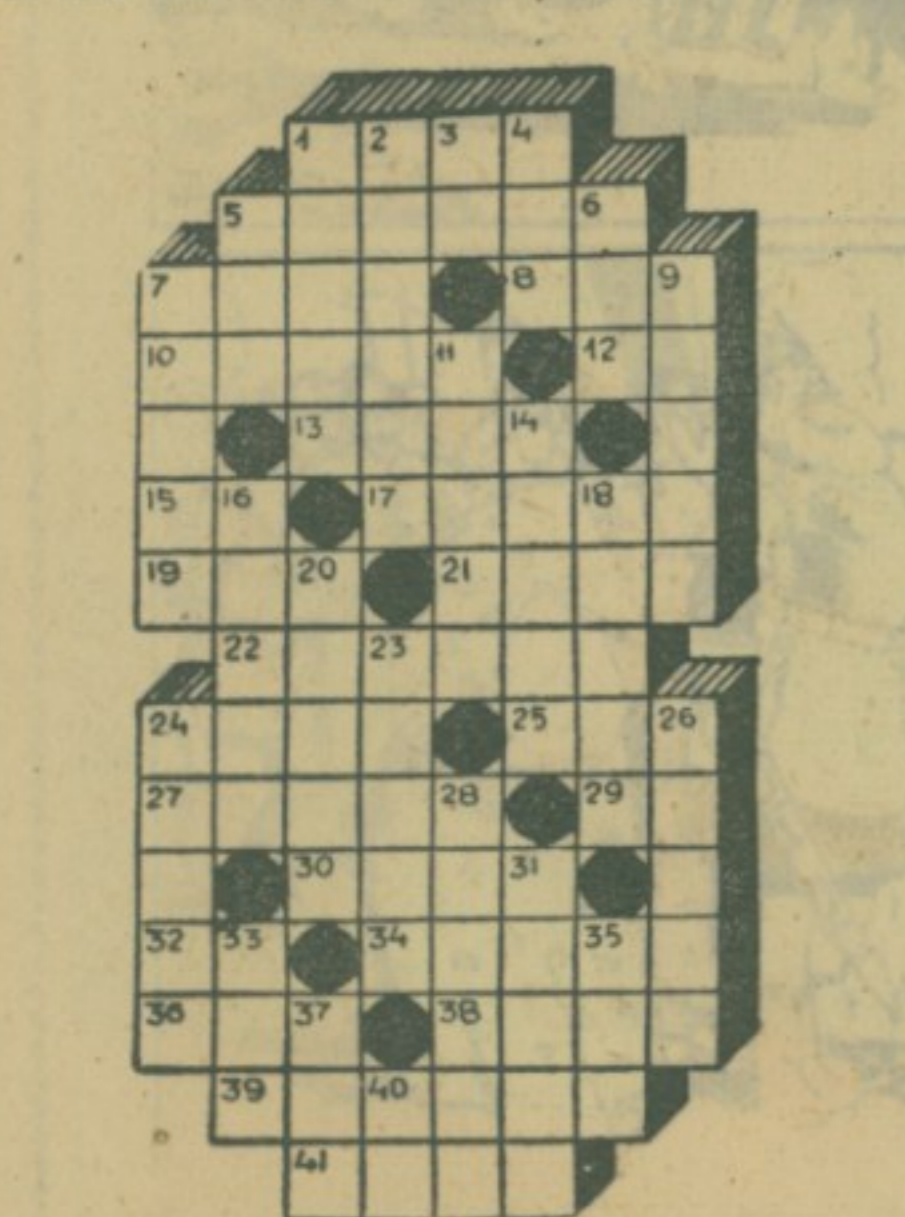
Аутоматски грејач кревета.

Грејач се поставља на дупшек а уређаји којима је снабдевен аутоматски регулишу његово загревање према температури у соби. Кад се соба загреје грејач се искључује а кад се хлади сам се опет укључи.

★★★★★★★★★★★★★★★★

Водоравно: 1) полуострво између Црног и Азовског Мора; 5) омиљена игра лоптом у Енглеској; 7) емулзија разних масти и воде; 8) кућа; 10) наш књижевник („Долан“); 12) грчко слово; 13) белгиски фудбалски репрезентативац; 15) лична заменица; 17) име наше глумице Колесар; 19) страна женског име; 21) врста драгог камена; 23) врста експлозива; 24) летовалиште у Словенији; 25) острво на Јадрану; 27) град у Мароку; 29) два сугласника; 30) врста мајмуна; 32) два сугласника; 34) биљка сувих предела Америке; 36) кретање воде; 38) наш композитор; 39) угашен вулкан у Јерменији; 41) дефект.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА
Водоравно: 1) кота; 5) кобалт; 7) херој; 8) ри; 10) анал; 11) куп; 12) Пил; 13) Куба; 14) ај; 15) капак; 16) Анадир; 18) Ерин; 19) трофеј; 21) Фруда; 22) ум; 24) рола; 25) ало; 26) ета; 27) О’Нил; 28) ли; 29) Азија; 30) лигота; 32) рана.
Усправно: 1) корал; 2) обол; 3) тај; 4) ал; 5) Кенија; 6) Трубар; 7) хала; 8) шпак; 9) купине; 13) калифа; 15) Карола; 17) Неруда; 19) тротил; 20) Јулја; 21) Фред; 22) мола; 25) Азита; 27) озон; 29) ата; 31) ир.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Испитујемо наша чула

Ево неколико занимљивих игара које ће вас не само забавити, него ће вам послужити и да проверите оштрину ваших чула.

Вид. Вођа игре држи у руци четвртаст картон чија свака страна износи 50 сантиметара и на коме је нацртан неки једноставан предмет или животиња. Слика је одозго покривена једном марамом. Остали учесници игре поређају се у врсту на сто метара испред вође. Овај у кратким размацима подиже мараму и три секунде држи слику отворену, тако да играчи могу да је виде. Правилна игра допуштају да се играчи лагано, корак по корак, приближавају слици. Чим неко

сигнал састоји, седе на треву и забележи га на комаду папира. Победник је онај који је сигнал распознао с највеће удаљености. Слаби резултати у оне две игре могу понекад да буду знак да неки од играча треба да потражи савет од лекара-специјалисте за очи, односно за уши.

Слух. Вођа игре стоји 200 метара удаљен од осталих играча и помоћу пиштаљке даје у правилним размацима и истом јачином један исти звучни сигнал, као на пример: дуг, кратак, кратак, дуг, дуг. Играчи му се, као и у првој игри, полако приближавају. Чим играч открије од каквих се знакова

Дотир. У једној великој непрозирној врећи налази се

20 предмета различите врсте, облика и величине. Сваки играч има право да три минута претурта по врећи, али не сме у њу да завири. После тога извлачи руку из вреће и на комаду папира записује које је предмете описио. За сваки погођени предмет добија по један поен. Треба освојити најмање дванаест поена.

Мирис. Три играча седе на клупи један поред другог леђима окренути осталим учесницима игре, тако да о-

ви не могу да виде шта они држе у рукама. Сваки од њих тројице има у руци неки предмет који јако и карактеристично мирише: тоалетни сапун, комад сира с јаком аромом или парче сувог меса или кобасице. Остали играчи приближавају им се полако с лева и десне се да одгонетну шта који од ове тројице држи у рукама. Играч који то погоди с највеће даљине има „најбољи нос“.

★★★★★★★★★★★★★★★★

Јесте ли већ чули да...

...у Мађарској ће ускоро бити подигнут споменик у при-

...током 1959 године у Сједињеним Америчким Државама издата је за одећу и накит за псе 150 милиона долара.

...у америчкој савезној држави Вирџинији још и данас је на снази стари закон по коме каде за купање смеју да се држе само зван кућа, а у Флориди закон по коме је четкање одела забрањено у возу.

родној величини крави „Нуши“ која је прошле године дала 18.193,6 литара млека.

...најстарији сачувани рукописи са илустрацијама су фрагменти из једне Библије и Вергилија из шестог века.

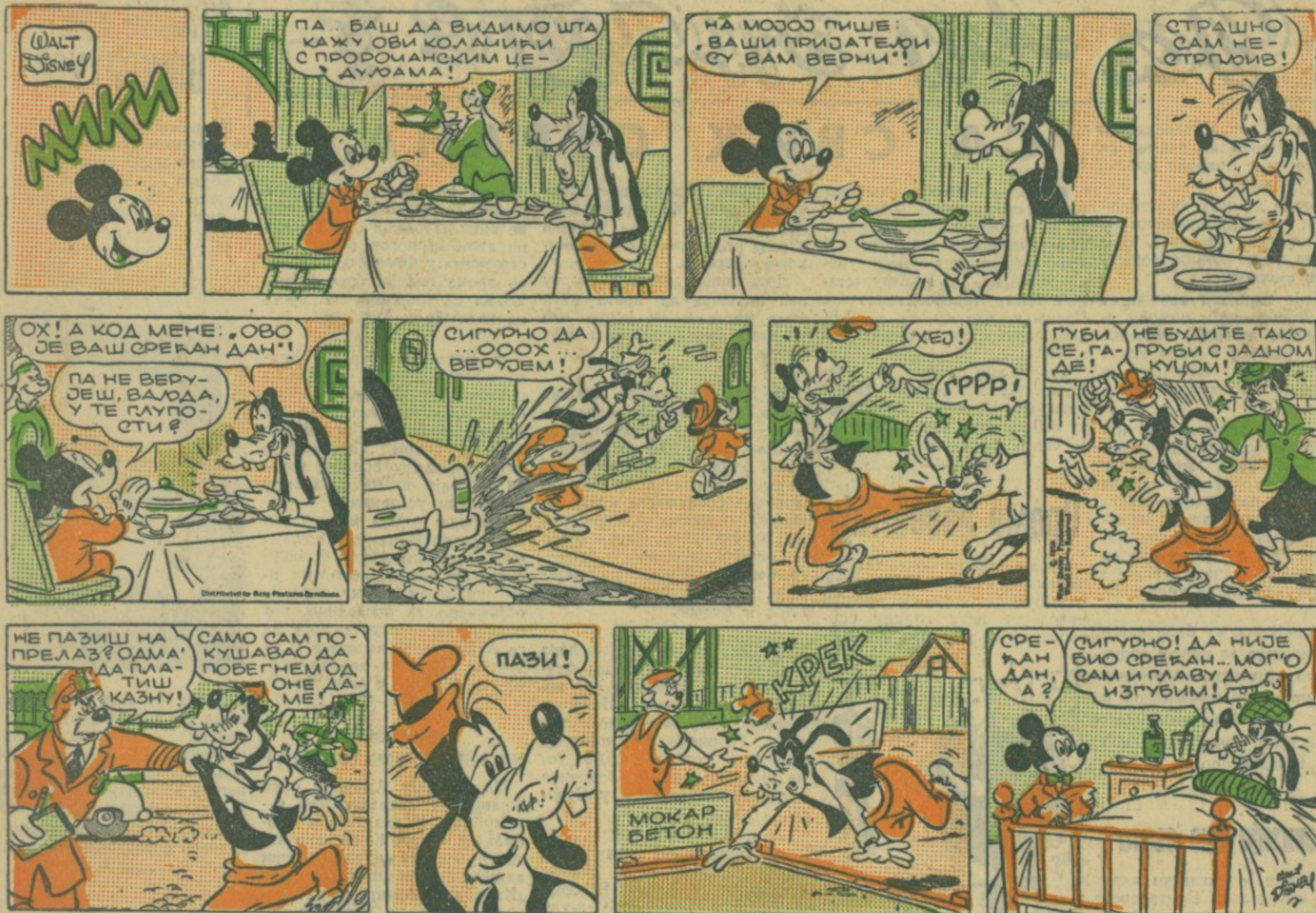
...у Енглеској је пре извесног времена основано нарочито филантропско удружење чији се чланови обавезују да ће на путовањима разговарати са својим сапутницима.

на износи 90 калорија.

...медицински инструмент стетоскоп „родно“ се 1816 године када је Ленок, ученик лекара Корвизара, савио у трубу своју свеску да би ослушнуо срчане шуме једне болеснице.

...штрас, вештачки украсни камен назван је тако по имену јувелира Штра са који га је изумео крајем 18 или почетком 19 века.

...првих шест недеља живота новорођенчад плачу без сукоба.

НИЈЕ ПРЕТЕРАНО

Попај прича:
— А кад смо се попели на ту кулу светиљу, видели смо даље од Америке...
— Ти претерујеш, По-

паје! — прекоре за Хорације.
— Зашто да претерујем! Па са те куле светиље видели смо и Месец, а он је, признајете, даље од Америке.

ОД СТАРОСТИ

Хорације био код лекара да види зашто га десно колено стално боли.
— Тај бол у вашем колону долази од старости — рекао му је лекар.
— Гле, како то може да буде?! Моје лево колено није ништа млађе од десног, па ме оно ипак не боли — зачудио се искрено Хорације.

ТИТАЊА одигори

Ко је био Ликон?
Шта је хигрофилија?
Како је постао за дуван назив табак?
Шта је тазолета?

ОДГОВОР:

ЛИКОН је име ретора из Атине, једног од тројице Сократових тужилаца. Затим су постојали још и Ликон из Скарфе који је био глумач-комичар, а учествовао је и на свадби Александра Македонског и Ликон из Троаде, који је живео у III веку пре наше ере а био је перипатетичар. Перипатетичари су били старогрчки филозофи изишли из Аристотелове школе, који је своје учење излагао ученицима, шетајући се ходницима лицеја у Атини.

ХИГРОФИЛИЈА у ботаници означава опрашивање помоћу таласања воде

код неких водених биљки.

ТАБАК је назив за биљку за пушење и ушкривање, дуван. Биљка је тако названа по покрајини Табако у Сан Домингу, где је 1496 прво нађена. По неким, реч табак значи у језику племена острва Хаити посуду из које су урођеници пушили.

ТАЗОЛЕТА на италијанском језику означава дачицу на којој сликар држи боје при раду. Иначе је уобичајенији назив палета.

БАЈКА О ЦАРОУ СВАТАНИ!

